

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja ● 2019. november–december

BÁNSÁGI Ildikó
BLASKÓ Péter
Andrzej BUBIEN
NAGY Mari
SZÁSZ János
UDVAROS Dorottya

Macskajáték

A vihar

Trianon 100

decemberi műsorral, előadás- és programajánlóval

Mészáros Martin – Szabadon • **Macskakörmök** – idézetek a Macskajátékról • **Premiargaléria** – Tartuffe •
Nézőpontok – Hodász András, Bazsányi Sándor • **Előadás-ajánlók** – Házasság Palermóban; Magda,
a Szabó; Síp és lant; Caligula helytartója; Részegek; Fodrásznő • **A színház és Trianon** – érvelő térképek •
Köszöntés – Szász Zsolt 60 • **Így jöttem** – a Rocco és fivérei színészeinek vallomásai

Szabadon

Ha belegondolunk, hogy mi zajlik a világban körülöttünk jelenleg, hogy mennyire felgyorsult minden, hány irányból zúdul ránk iszonyatos mennyiségű információ, joggal állíthatjuk, hogy a színháznak nehéz felvenni a lépést ezzel a száguldással. Azonban én mégis azt hiszem, hogy kötelességünk színházi alkotókként reflektálni és foglalkozni a saját korunk történéseivel.

A színház lényege, hogy valódi kérdéseket tegyen fel. A tudatosság és a valóság keresése az életünk része. Ha egy néző úgy megy haza egy előadásról, hogy sikerült benne elültetni egy gondolatot, úgy vélem, az már óriási eredmény. Azt látom a saját generációmon, hogy a rengeteg hatás miatt, ami éri, nehéz megszólítani. Szerintem a színház képes erre – elsősorban azért, mert a színházban közösségteremtő erő van.

A színház számomra az a hely, ahol a legszabadabb lehetek. Feladatomnak érzem színészként megőrizni a nyitottságomat és a naivitásomat, és igyekszem tenni azért, hogy ne emésztődjön fel a bennem élő kíváncsiság a világ iránt.

Egyik meghatározó fiatalkori színházi élményem a vajdasági Tanyaszínházhoz köthető. Az újvidéki Színművészeti Akadémia hallgatói és a vajdasági színházak színészei 1978 óta minden nyáron Kavillón létrehoznak egy előadást, amellyel körbeutazzák Vajdaságot egy „modern” ekhós szekéren (traktoron), és minden kis magyar ajkú faluba színházat visznek. Egyik ilyen alkalommal egy olyan előadással látogattak el szülővároskamba, Csókára, amelyben – amellet, hogy minden igényt kielégítően szórakoztató volt – nagyon pontos körképet adott az életünkről. Rácszméltem valamire, ami alapjában változtatta meg a színházhoz való viszonyulásomat. Addig az összes előadás, amit láttam, teljesen elvarázsolt, de ennél a darabnál tudatosodott bennem először, hogy a színház lehet több mint szórakozás. Az előadás után hazafelé menet az emberek Jugoszláviáról beszélgettek, a háborúról, a kirekesztésről, a talajvesztettségéről. Világos volt, hogy amit aznap este a színházban láttak, megrendítette őket, és ennek hatására elkezdtek kibeszélni az általuk megélt traumákat. Teljesen új volt számomra, hogy egy színházi előadás ilyen hatással tud lenni az emberekre.

Úgy gondolom, kevés, ha a színház csupán szórakoztatni akar. Nevelnie kell, sokféle nézőpontból megmutatni a világot, és érzékenyen vizsgálni ezt a nagyon bonyolult, különös méltósággal rendelkező teremtményt, az embert.

MÉSZÁROS MARTIN
színművész

8

MACSKAJÁTÉK

„Örkény szerint megéri nyugtalannak lenni és nem elfogadni a dolgokat. Legfeljebb eljön a kijózanodás pillanata ebben az őrült versenyfutásban. Orbánné folyton rohan, és a végére bizony elfárad. Rá kell jönnie: lehet, hogy ez a szerelem volt az utolsó esélye az életben, hogy még egyszer valami fontos történjen vele.” (Szász János)

14

MERÉSZ TÖRTÉNET

„Addig él az ember, ameddig vannak tervei, vágyai, reményei. Még áhít valamit, még csalódik, még kétségbe esik. És abban a pillanatban, amikor ezek már nem lesznek fontosak, akkor vége van mindennek, teljesen mindegy, hogy hány éves valaki.” (Udvaros Dorottya)

22

A VIHAR

„Aki megérkezik a szigetre, annak Prospero elkezdí átértelmezni a történetét. Ez nagyon is kortárs jelenség, hiszen manapság is szeretjük »átprogramozni« a történelmet... Prospero nem varázsló vagy bűvész, ahogyan sokszor értelmezik, hanem művész, aki egyfajta médiumként közvetíti – és így át is értelmezi – a valóságot.” (Andrzej Bubień)

46

TRIANON

A száz éve aláírt trianoni „békeszerződés” következményei az élet minden területére kihatottak. Sorozatunkban a színházi élet átalakulását mutatjuk be – a veszteség számba vételének, valamint folyamatok, sorsok, törekvések, sikerek és kudarcok bemutatásának mozaikdarabjaival.

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja
2019. november–december

Ingyenes időszaki kiadvány
VII. évfolyam, 3. szám

Főszerkesztő:
Kornya István

A szerkesztő munkatársa:
Görömbölyi László

Fotó:
Eöri Szabó Zsolt

Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:
Vidnyánszky Attila vezérigazgató

Arculat: Kónya Ábel
Korrektúra: Lukácsy György

Címlap:
Trill Zsolt és Ács Eszter a Tartuffe című előadásban (fotó: Eöri Szabó Zsolt)

Jegypénztár
1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitvatartás:
Hétköznap 10–18 óra, hétvégén 14–18 óra között,
illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás,
vasárnap zárva.

Jegyiroda
1061 Budapest, Andrássy út 28.
tel.: +36-1-373-0963, 373-0964, 373-0995

Nyitvatartás:
Hétköznap 10 és 18 óra között.
jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

www.nemzetisinhaz.hu

Nyomdai előkészítés:
Inform-Line Stúdió Bt.

Nyomda:
Crew Kft.

Megjelenik 10 000 példányban
Médiaajánlat: 30/508-4711
Lapzárta: 2019. november 14.

Az Isten ostora, a Körhinta, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A föltámadás szomorúsága,
az Egri csillagok
című előadások támogatója a Nemzeti Kulturális Alap.

13

25

28

37

46

48

Premier – Macskajáték

- 7 Mindannyiunkat túlél //
8 Örkeny és a Macskajáték
8 Megéri nyugtalannak lenni //
Szász János
10 Gúzsba kötve táncolni //
Bánsági Ildikó
11 Az elfogadás fájdalma //
Blaskó Péter
12 Életajándék // Nagy Mari
13 Macskakörmök között //
13 Idézetek a Macskajátékról

Premier-portré

- 14 Merész történet //
Udvaros Dorottya

Premier – A vihar

- 21 Prospero és a hajótöröttek //
Shakespeare és A vihar
22 Megbocsátás – vagy
bosszúdráma? // Andrzej Bubień
24 Prospero itt jár közöttünk //
Horváth Lajos Ottó
25 Ösztönlény vagy áldozat? //
Kristán Attila
26 Shakespeare a Nemzetiben

Premier-galéria

- 28 Tartuffe

Nézőpontok

- 30 Hodász András: Szeresd
felebarátodat, mint önmagadat
31 Bazsányi Sándor:
Városmanifesztum

Előadás-ajánló

- 24 Házasság Palermóban //
Magda, a Szabó // Síp és lant //
Caligula helytartója // Részegek //
Fodrásznő

Trianon és a színház – 3.

- 40 Gajdó Tamás: Mit veszített a
magyar színház Trianon által?

Köszöntés

- 46 „Ma az ünnep lehet a megváltó
gondolat” // Szász Zsolt 60 éves

Film

- 48 Így jöttem – dokumentumfilm
a Rocco és fivérei szereplőivel

A Nemzeti Színház hírei

Programajánló

Váltson bérletet!

Havi műsor: december

Folyóirat

- 58 Szenárióm – november

Sulyok Mária (Orbánné) és Bulla Elma (Giza) jelenete a Macskajátékban. (Pesti Színház, rendező: Székely Gábor, 1971) | Fotó: Keleti Éva (MTI)

Örkény István

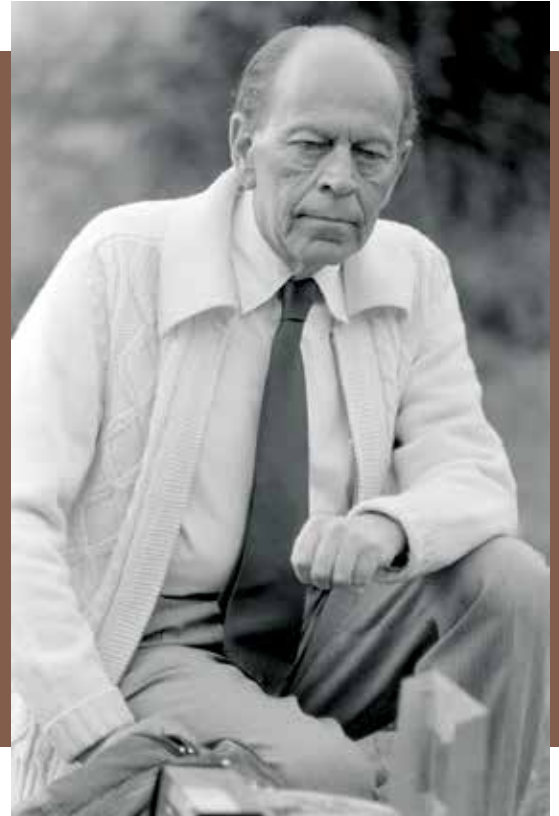
(Budapest, 1912. április 5. – Budapest, 1979. június 24.)

Jómódú polgárcsalád gyermeke. Gyógyszerész és vegyészmérnök végzettséget szerez. 1937-ben József Attila javításaival jelennek meg első novellái, első kötete a *Tengertánc* (1941). A következő évben munkaszolgálatosként a doni frontra kerül, hadifogságba esik. Erről szól többek között a *Lágerek népe* (1947).

1946 karácsonyán hazatér, belép a Magyar Kommunista Pártba. Íróként, újságíróként, dramaturgként, kiadói lektorként tevékenykedik. 1952-ben harmincketted magával szerepel a *Magyar írók Rákosi Mátyásról* című kötetben. 1956. október 30-án aztán ő fogalmazza a Szabad Kossuth Rádió beköszöntőjét: „Hazudtunk éjjel, hazudtunk nappal, hazudtunk minden hullámhosszon...” Mérsékelt önkritikát gyakorol, 1962-ig mégsem publikálhat, az Egyesült Gyógyszer és Tápszergyárban kénytelen dolgozni. Ebben az időszakban kezdi írni az *Egyperces novellákat*...

A siker végül nem várat sokáig magára. Megjelenik többek között a *Macskajáték* (1965) és a *Tóték* (1966), ezek színpadon és filmen a világhírt is elhozzák a szerzőnek. A *Pisti a vérzivatarban* (1969) megjelenését és színrevitelét sem engedélyezik. Erre már csak a halála évében kerül sor. Végakarataiban ezt írta: „Sorsomat befejezettnek érzem.”

Örkény István 1978-ban (ismeretlen szerző felvétele)

MINDANNYIUNKAT TÚLÉL

Örkény és a Macskajáték

„E groteszk történet főhőse özvegy Orbán Béláné, s a darab valójában az ő véget nem érő vitája, szájaskodó, alakoskodó, még a hazugságtól sem visszariadó pörlekedése mindenkivel, aki körülveszi: a lányával, a szomszédnőjével, Paulával s legfőképpen az ő München közelében élő nővérével, Gizával. Körömszakadtáig harcol, hogy zűrzavaros, értelmetlen és reménytelen szerelmét ráerőszakolja a világra. Megvan benne minden, amire az ember képes: egy piaci kofa nagyszájúsága és egy görög tragika fensége. Mit is tehetne mást? Orbánné a természet törvényei ellen harcol, mert semmibe veszi az öregséget, és hadat üzen a halálnak.”

A *Macskajáték* először 1965-ben kisregény formájában a Kortárs című folyóiratban, majd 1966-ban a *Jeruzsálem hercegnője* című kötetben jelent meg. Gyurkó László, az akkor alternatívnak számító 25. Színház vezetője azonnal műsorra akarta tűzni – hiába, és Makk Károly első próbálkozása a filmre adaptálással is kudarcba fullad. Ami a nagyoknak nem sikerült, a huszonéves szolnoki rendezőnek, Székely Gábornak igen. Ő nem sokkal korábban a *Tóték*at is sikerre vitte, és felkérte Örkényt, hogy írja meg a levélregény színpadi változatát. „*Nincs iszonyatosabb munka, mint amikor az író ott ül az üres papír előtt, és valamit, ami már végleges, aminek befejezettsége és szerves megoldott teljessége az író agyában vita nélküli valóság – most át kell alakítani*” – panaszkolta eleinte, de aztán – „*azon vettem észre magam, hogy levélszövegek jelenetkékké vál-*

toznak, megszületett a színpad, amin a figurák mozogni kezdtek.” Az ősbemutatóra 1971 januárjában Szolnokon került sor, és a premier napján Várkonyi Zoltán, a Vígszínház igazgatója meg is hívta a rendezőt: pár hónap múlva megvolt a pesti premier is, Sulyok Mária és Bulla Elma főszereplésével. Az előadás több mint másfél évtizedig volt műsoron. Sulyok 1974-ben a kelet-berlini Volksbühne előadásában németül is játszotta legendás szerepét.

Még az ősbemutató évében két magyarországi előadás mellett Helsinkiben is színre került a darab. 1972-ben Marosvásárhelyen adták magyarul, és több mint száz premiert jegyez a színháztörténet Leníngrádtól Bukaresten és Londonon át New Yorkig.

1974-ben mutatták be a *Macskajáték*ból készült játékfilmet, amelyet Makk Károly rendezett Dajka Margit, Bulla Elma, Makay Margit, Töröcsik Mari és Balázs Samu főszereplésével. 1975-ben a legjobb öt idegen nyelvű film között versengett Makk alkotása az Oscar-díjért.

„*Orbánné mindannyiunkat túlél*” – nyilatkozta Sulyok Mária, aki így jövendölt: „*a Macskajáték talán mást jelent majd, megváltozhat a darab hangvétele, üzenete is, de a siker nem pártol el tőle*”. Igaza lett.

A 20. század második feléből két dráma mára egyértelműen klaszszikussá vált: a *Tóték* és a *Macskajáték*. Mindkettő szerepel a Nemzeti műsorán.

Udvaros Dorottya, Szász János, Tóth Augustza

MEGÉRI NYUGTALANNAK LENNI

Szász János rendező

Sok humor van ebben a darabban, de maga a mű nagyon keményen arról szól, hogy nincs tovább – mondja a *Macskajáték*ot rendező Szász János, akivel Örkény István remekműve kapcsán szexualitásról, küzdésről és a kijózanodásról is beszélgettünk.

A *Macskajáték* népszerű, sokat játszott darab: hogy esett most erre a választása?

– Vidnyánszky Attilával beszélgettünk, mit rendeznék szívesen, és ő kérdezte: *Macskajáték*? Gondolkodtam vagy öt másodpercig, és azt mondtam, hogy igen. Nagy színészek vannak a Nemzetiben, és számomra fontos, hogy velük dolgozhassak. Ez egy adósság nekem az életben. Nagyon vártam a közös munkát, ez az előadás erősen a színészekre épül.

Udvaros Dorottya és Bánsági Ildikó számtalan nagy szerepet játszott már: érdekes, hogy olyan történetben találkozik velük, amely időskori érzelmekről szól.

– Ez a fantasztikus, hogy pont abban a korban vannak, amikor talán nekik is szükségük van arra, hogy beszéljenek ezekről a változásokról, és úgy látom, akarnak is beszélni róla. Egyáltalán nem kell, hogy az előadásban idősebbek legyenek a saját koruknál, de fiatalabbak se. Vannak előképek a *Macskajáték*ról: Sulyok Mária Székely Gábor ren-

dezésében vagy Dajka Margit Makk Károly filmjében önmaguknál idősebb nőket alakítottak.

Egyértelmű volt, hogy Udvaros Dorottya legyen Orbánné, és Bánsági Ildikó játssza Gizát? A két színész nő temperamentumából ítélve fordítva is el lehetne ezt képzelni.

– Attól, hogy valaki tolószékben van, mint a Nyugat-Németországban élő Gizus, még nem szűnik meg az az akarat, hogy repüljön és táncoljon. Bánsági Ildikó nem egy sorsába beletörődő asszonyt alakít, nagy nyugtalanság van benne. Ez hatalmas energia, ami ha egy székhez van láncolva, csodákat tud előhozni.

Orbánné sem fogadja el a sorsát: ez szájalomra vagy inkább tiszteletre méltó?

– Nem törődnek bele sem a korukba, sem az élethelyzetükbe. Egyik sem. Gizus is megmútteti magát, és az ő gondolkodását, sorsát erősen befolyásolja Orbánné nyugtalansága. Szoros kapcsolatban

lesznek a színpadon is, függetlenül attól, hogy az egyik Garmisch-Partenkirchenben van, a másik pedig a Csátárka utcában vagy a tejcsarnokban vívja mindennapi kis csatáit.

De jó az, hogy nem tudják elfogadni a sorsukat?

– Persze hogy jó. Csodálatos! Ha az ember mindig beletörődne abba az élethelyzetbe, amiben van, és megelégedne vele, akkor semmi nem változna, és nem is hinne abban, hogy változhat még az élete. Ez fontos. A darab szerint megéri nyugtalannak lenni és nem elfogadni a dolgokat. Legfeljebb eljön a kijózanodás pillanata ebben az örült versenyfutásban. Orbánné folyton rohan, és a végére bizony elfárad. Rá kell jönnie: lehet, hogy ez volt az utolsó esélye az életben, hogy még egyszer valami fontos történjen vele.

A társadalomban talán elindult valami változás: beszélni kell arról is, hogy mi történik az emberrel a kor előrehaladtával. Ön is így érzi?

– Egyáltalán nem. A mai társadalom inkább a Taigetoszról dobna le az idős embereket. Pedig az ember addig él, amíg azt érzi, hogy tud tenni magáért. Amíg érzelmei vannak, amíg szexusa van. És ezeknek a nőalakoknak van. Abban tér el ez az előadás a korábbiaktól, hogy itt fiatalabb nőkről van szó, és ez jó! Ettől lesz nagyon élő, izgalmas.

Azt nyilatkozta korábban, hogy „gyönyörű és velőtrázóan kemény utazásra” indul a színészekkel. Mitől olyan kemény ez?

– A kijózanodástól. Orbánné is azt érzi, hogy ez az utolsó sansza, és még elkeseredettebben, még görcsösebben ragaszkodik valamihez. Orbánné az elején még nem törődik magával, fél papucsban, férfilapban, egy macskával rohan ki a tejcsarnokba. Aztán újra nő lesz, és ezt a vetélytársnak, Paulának köszönheti, akit Tóth Augusztá alakít. Ez egy újjászületés és meghalás, két órában elbeszélve.

Azt mondja, jó, ha nem törődünk bele a sorsunkba, ez a kijózanodás mégis szomorú.

– A darabban sok a humor, de maga a mű nagyon keményen arról szól, hogy nincs tovább. Nincs happy end.

A szerelem „tárgyat” Blaskó Péter jeleníti meg, de Csermlényi Viktor nyugalmazott operaénekes elég távoli, inkább csak beszélnek róla a darabban.

– Azért nagyon jelen van Orbánné életében, kimondva vagy kimondatlanul folyamatos szeretői kapcsolatban vannak harminc éve, de a férfi most már csak evésben, nagy lakomákban éli ki a maga szexualitását – ezt is fogjuk ábrázolni. Úgy látom, Blaskó Péter, ahogy az összes többi szereplő, az Egérkét játszó Nagy Mari és a Viktor anyját, Cs. Bruckner Adelaidát megformáló Tímár Éva is vágyik arra, hogy „emberből fogalmazzon”.

Ez a férfialak azonban korántsem olyan heroikus, mint a női szereplők. Mit mond a darab a férfiakról?

– A 71 éves Csermlényi Viktor a kilencven éves anyukájával él, aki nagyon félti a fiacskáját – ez már önmagában is sokat elmond egy ilyen

Örkény István

Macskajáték

Orbánné: UDVAROS DOROTTYA ■ Giza: BÁNSÁGI ILDIKÓ ■ Egérke: NAGY MARI ■ Csermlényi Viktor: BLASKÓ PÉTER ■ Paula: TÓTH AUGUSZTA ■ Illus, Orbánné lánya: KATONA KINGA ■ Józsi, Orbánné veje: MÁTYÁSSY BENCE ■ Cs. Bruckner Adelaida: TÍMÁR ÉVA m. v. ■ Pincér: SZERI MARTIN e. h.

Díszlet: Vereckei Rita // Jelmez: Szakács Györgyi // Dramaturg: Kulcsár Edit // Zenei vezető, zongora: Károly Kati // Ügyelő: Lovass Ágnes // Súly: Kabódi Szilvia //

Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

mikor? hol?

PREMIER: december 14. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

A mű a Proscenium Szerzői Ügynökség engedélyével kerül előadásra.

korú férfiról. Nem horgonyzott lett egy házasságban, operaénekesként a színpadon érzi jól magát. Egy nagyra nőtt kisfiú – egyébként egy teljesen megérthető ember –, akinek tüdőátagulása van, ezért már nem tud énekelni, csak a Pamutipar nevű vállalat kórusában korrepetál. Maga mögött hagyta már a nagy időköt. De ha egy énekes elveszíti a hangját, akkor mindent elveszít. Imádja a nőket, világegyetében ők kényeztetették. Ebben nincs semmi kirívó, ez egy férfiúi jellemvonás. A férfiak szeretik a női társaságot.

A darabban a nővérek tárcsás telefonon, levélben és táviratban tartják a kapcsolatot: ugyanezeket a kommunikációs csatornákat használják most is a darabban?

– FaceTime-olniuk kellene? Ez modernkedés lenne. Nem lehet kivenni a korából ezt a darabot. Benne van a háború, a '60-as és a '70-es évek, ezt nem lehet és nem is akartam elhagyni. A színpad azonban egy elvonatkoztatott tér, egy roncsolt tükörerdő, ahol az embernek szembe kell néznie saját magával. Teátrális előadás ez, látjuk a csöveket, a lámpákat, a színpad meztelenségét, kicsit olyan, mint egy performance. A lelkek adják a díszletet. Azt a kemény utat kell átérezni, amit ez a két nő végigjár.

Minden jó darab kortalan, de ebben nagyon benne van a szocializmus.

– Ez leginkább a két nő közti távolságban jelenik meg: nem könnyű meglátogatniuk egymást, nem tudnak fölülni egy diszkont légítárság repülőgépre. Távolság van közöttük, ezért törekszünk a színpadi közelségre.

A Gobbi Hilda Színpadon ráadásul a közönség is közel van. Ez fontos szempont?

– Már csak azt a színházat szeretem, ahol nagyon közel ülnek a nézők. Akkor személyesebben fogalmaz a színész, és ez remélhetőleg nagyobb érzelmi hatást vált ki a közönségből is.

SÜMEGI NOÉMI

„Azért szerettük egymást, mert mindig volt mit irigyelnünk a másiktól” – a két, egymástól távol élő testvér évtizedeken át tartó kapcsolata ezen a titokzatos mondaton alapul.

GÚZSBA KÖTVE TÁNCOLNI

Bánsági Ildikó – Giza

– A színpadon eddig valahogy elkerültük egymást a *Macskajátékkal*, de Makk Károly filmadaptációját természetesen láttam és szeretem. Már csak a két idős asszony kiváló megformálása miatt is, Dajka Margit és Bulla Elma alakítása felejthetetlen. Nagyon szép mozi, de mi teljesen más felfogásban dolgozzuk fel, talán energikusabbak vagyunk, mint a filmbéli Orbánné és Giza. Kettejük kapcsolatán sokat dolgozunk Udvaros Dorotttyával, hiszen ez egy titokzatos levelezés-telefonálás-párbeszéd. A próbafolyamat jelenlegi fázisában azt keressük, hogyan teremtsük meg ezt a különleges viszonyt, ami abból fakad, hogy a két nővér, Orbánné és Giza egymástól távol vannak, az előbbi Pesten él, a másik Németországban, de mégiscsak egyfajta közvetlenséggel szólnak a másikhoz. Hiába tűnik úgy, hogy mi együtt vagyunk a színpadon, mindez csupán gondolati-lelki közelséget jelent.

– *„Azért szerettük egymást, mert mindig volt mit irigyelnünk a másiktól”* – a két, egymástól távol élő testvér évtizedeken át tartó kapcsolata ezen a titokzatos mondaton alapul. Gizaként könnyen át tudom érezni ennek a valóságát, hiszen szerepem szerint kerekesszékhez vagyok

kötve, és irigylem ép alkatú testvéremet. Rémes színészi kihívás ez számomra, hiszen én is mozgékony természet vagyok, nehezen bírok egy helyben ülni. De Giza fájdalma nemcsak ebből fakad, hanem a magányából. Mindig kéri is a testvérét, hogy éljenek együtt. Akkoriban egy magyar Garmisch-Partenkirchenben nem ugyanazt jelentette, mint manapság. Giza a háború után férjhez ment Nyugat-Németországban, és kint ragadt. Ezt akkor úgy mondták, disszidált, és ez komoly megbélyegzettséggel járt, kész csoda, hogy a húga leveleit egyáltalán megkaphatta. Ebben a különleges helyzetben nehéz a kommunikáció, és minden mondatnak súlya lesz. Amikor Erzsit azt mondja Gizának: „Képzeld, találkoztam egy nővel, aki pont olyan, mint te”, Giza azonnal szörnyen féltékeny lesz Paulára. Lehet, hogy Paula a helyembe léphet Erzsit lelkében? Kevés ennél fájdalmasabb dilemma létezik.

– Persze Örkény csalafinta humorral mutatja be mindezt. Sírjunk vagy nevéssünk például Giza büszkélkedésén, amikor örömmel újságolja: „Elkészült a családi kriptá!”

L. Gy.

„Ez a szenvedély ki is tölti az életüket, bár a testiség már csak a közös étkezésben jelenik meg, Erósz azért minden falatban megbújik. Szerelmük az ágyból átköltözött a konyhába.”

AZ ELFOGADÁS FÁJDALMA

Blaskó Péter – Csermlényi Viktor

– Egyidős vagyok a szerepemmel, hiszen Csermlényi Viktor is hetvenegy éves, ráadásul mindkettőnknek nehezen megy az éneklés, igaz, más-más okokból. Neki már, nekem még, Csermlényi Viktor világhírű operaénekes, aki pályája során bejárta a nagy színpadokat, és a Covent Gardentől eljutott... Pesterzsébetig. Tüdőtágulása van, és a hangja már nem a régi. Ez nyugtat meg, mert nálam éppen fordítva áll a helyzet az énekléssel: már zajlanak az énekpróbáim, hiszen az előadás során még egy énekes fellépésem is lesz egy pesterzsébeti kultúrhodályban. Bevallom, ez már most izgalommal tölt el. A *Macskajáték*-előadásokban általában nem fakadnak dalra a Csermlényi Viktorok, ezúttal ez is másképp lesz.

– De a fájdalom azonos: Csermlényi öregszik, és ennek következményeit az idő előrehaladtával mindannyian érezzük. A darabot az elmúlás szomorúsága lengi át, de emellett az életigenlés is kihallatszik

belőle. Az elmúlás elkerülhetetlen – ezt mindannyian tudjuk –, mégis drámai erővel tör rá mindenkire ez az érzés. Ennek a belátása bizony fájdalmas, de az ember nem tehet mást, elfogadja ezt, és befogja vitortlájába ezt a fájdalmat, úgy hajózik tovább. Ami Csermlényi Viktor számára vigaszt adhat: egész életén át tartó szerelme Erzs, vagyis Orbánné iránt. Ez a szenvedély ki is tölti az életüket, bár a testiség már csak a közös étkezésben jelenik meg, Erósz azért minden falatban megbújik. Szerelmük az ágyból átköltözött a konyhába. Persze nem minden szereplő látja erotikusnak Csermlényi étkezési szokásait. Sok rosszat is mondanak róla: Csermlényi evés közben beszél, beszéd közben eszik, gusztustalan és így tovább. De ezeket sem kell mindig komolyan venni. Erzs például azért szid Paulának, mert így akarja a női rivalisát elriasztani tőlem. Hiába, ha az emberért két nő is verseng...

L. GY.

„Nehéz ezt megfogalmazni, kimondani, de azt érzem, hogy itt nem a színészet számít, nem »produkálni« kell magamat, nem eljátszanom kell valamit, amire azt mondják, hogy ez a szerep. Nekem Egérkévé kell válnom...”

ÉLET- AJÁNDÉK

Nagy Mari – Egérke

– „Én csak egy boldogtalan teremtes vagyok. Almási Mihályné, akit Nagykanizsán szilveszter éjszakáján lőkött ki az utcára az ura, mert megunt... Az uram olyan ember volt, hogy egyszer megfogta a jobb karomat, odaszorította a tenyeremet az ajtófélfához, és teljes erejével rácsapta az ajtót. Hét helyen törték el az ujjaim, ha sokáig írok vagy gépelek, ma is teljesen hideg lesz, és elhal a kezem” – idézi Nagy Mari a *Macskajáték*ban általa alakított Egérke, vagyis Almási Mihályné tárgyilagos bemutatkozását. – Van nek ilyen szelíd nők, akik önkéntelenül is kiteszik magukat mások szadizmusának, kegyetlen játékának. Ez Egérke sorsa is, aki Nagykanizsáról Pestre menekül – előbb a pályaudvaron tengődik, aztán a tanács kiutal neki egy társbérleti szobát. Így talál egymásra lelkiileg a két magányos nő: a még mindig szenvedélyesen szerelmes Orbánné, és a szenvedésektől meggyötört Egérke.

– Egérke végre talál valakit, aki figyel és vigyáz rá, Orbánné pedig kap egy társat, aki szereti őt. Feltétel nélküli kapcsolat ez. Egymásra utaltságukban úgy tekintenek a másikra, mint egy kis ajándékra az élettől, amely mindkettőjüket meggyötörte. Szükségük van egymásra, amiről ők nem beszélnek, így léteznek – pontosabban megtalálják kapcsolatuk kifejezési módját, egy titkos nyelvet: a nyávogást. Or-

bánné lakásában lakik még egy fiatal házaspár társbérllőként, akiknek van egy macskájuk, és ennek a hangját utánozza Egérke, és erre felel „macskául” Orbánné. A macskák nyávogásában mindig van valami esdeklő, panaszos, valami, ami az emberi sírásra emlékeztet. Vagyis van ebben a játékban, amit ez a két nő önfeledten és gyermeken élvez, valami nagyon szomorú.

– A *Macskajáték* Makk Károly által rendezett filmje, amelyben Törőcsik Mari játszotta Egérkét, elevenen él az emlékezetemben. Amit ő nyújtott ebben a szerepben: felejthetetlen. Számomra viszont csak egy dolog lehetséges (ami lehetetlen): el kell ezt felejtenem. Egérke és Törőcsik összetartoznak, és ahogy Mari a Dajka Margit által játszott Orbánné Egérkéje volt, nekem most Udvaros Dorottyá Egérkéjévé kell lennem. Nehéz ezt megfogalmazni, kimondani, de azt érzem, hogy itt nem a színészet számít, nem „produkálni” kell magamat, nem eljátszanom kell valamit, amire azt mondják, hogy ez a szerep. Nekem Egérkévé kell válnom...

KORNIA ISTVÁN

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

MACSKAKÖRMÖK KÖZÖTT

– IDÉZETEK A MACSKAJÁTÉKRÓL

ÖRKÉNY ISTVÁN:

„Én ebben a darabban azt próbáltam meg, hogy megfogalmazzam valamiképpen azt a bennünk élő, tudatos kettősséget, amit a halálunk jelent. Az ember az egyetlen lény, amely tudja magáról, hogy meghal, és ezt tudjuk is mindnyájan, de mégsem hisszük el. Ettől aztán valójában minden cselekedetünk kétértelműséget kap. Mert egyszerre játszik benne az a tudat, hogy hiábavaló ügyis minden, de ugyanakkor ennek a belátásnak a homlokegyenest ellenkezője is: az tudniillik, hogy mi ezzel a tudattal dacolva tudunk élni, cselekedni, alkotni. Tehát a halált semmibe venni. És én ezt érzem az emberi lét leghősiebb gesztusának. ... A *Macskajáték* is ezt mondja: még hatvanévesen, a halál küszöbén is képesek vagyunk egy nagy szenvedélyre. A darab hősnője, Orbán Béláné ezt a nagyszerű küzdelmet testesíti meg.”

SZÉKELY GÁBOR:

„Színházi embernek a más sorsokba való belehelyezkedés teljesen természetes munkafázis. Akkor is, ha potenciális gyilkosról van szó. Ez nem életkor, ez érzékenység dolga! ... Azzal a problémával, hogy vajon mit jelent öregkorban a szerelem, hogyan alakulnak az érzelmek biológiai feltételei ... nem foglalkoztam. A kapcsolatok érzelmi oldala érdekelt, egészen pontosan az, amit Örkény a kisregény mottóként olvasandó bevezetőjében fogalmazott meg: *»Mindnyájan akarunk egymástól valamit. Csak az öregektől nem akar már senki semmit. De ha az öregek akarnak egymástól valamit, azon mi nevetünk«*. Én azt hiszem, ez a három mondat már önmagában dráma. És ez a dráma polarizálja a világot.”

SULYOK MÁRIA:

„Én vagyok Orbánné ... Csodálatos Orbán-nében, ahogy felülemelkedik valóságos életkorán. Nem véletlen, hogy arra a kérdésre, hány éves, a darabban különböző válaszokat ad. Az öregség a színpadon legtöbbször sorscsapás, néha bocsánatos bűn vagy szegény. Örkénynél az öregség is az élet természetes része. De amikor Orbánné az emlékeit meséli, és újra átéli egykori ifjúságát, a szerelmet,

Sulyok Mária, a *Macskajáték* főszereplője és Örkény István író beszélget a Pesti Színház öltözőjében a 300. előadás előtt. | MTI Fotó: Horvát Éva

szinte a szemünk láttára megfiatalodik. És ez az akart, belülről sugárzó fiatalság, ez az elpusztíthatatlan vitalitás a forrása az optimizmusának. Orbánné őszintén örül, hogy él.”

SZÉKELY GÁBOR:

„...mindig is nagyra becsültem azokat az idősebb embereket, akik lélekben megőrizték fiatalságukat, és az évek múltával is maximális hófokon égnek. ... Orbánné is az ilyen életigenlő öregek közül való. Az ilyen emberek inkább vállalják a veszélyt, vállalják, hogy bepizkolódnak a világban, mintsem hogy lemondjanak a lét tartalmáról, a teljes életéről.”

ÖRKÉNY ISTVÁN:

„A drámaírás óriási időpazarlást igényel, ez a vesztesége, de számos alkotói kapcsolatot te-

remt, amivel kárpótol érte. Ilyen az én találkozásom Sulyok Máriával. Igaz, nekünk sok a jó színészünk. De nem tudom, hogy akik kortársai voltak egy Jászai Mari nevű művésznőnek, tudták-e, hogy ő a Jászai? Én legalább tudom, hogy ő a Sulyok – hiszen két darabomban játszik, akkora skálán, ami ötnek is sok.”

SULYOK MÁRIA:

„Orbánné az én életemben csak egy volt. És szerencsés vagyok, hogy összenőhettünk: csak én öregedtem, ő meg fiatal maradt. Biztos vagyok benne, hogyha újabb tizenegy év elteltével felújítják a darabot, és egy egészen más színészgárda veszi elő, a *Macskajáték* talán mást jelent majd, megváltozhat a darab hangvétele, üzenete is, de a siker nem pártol el tőle. Orbánné mindannyiunkat túléli.”

UDVAROS DOROTTYA

Orbáné a Macskajátékban

„Sulyok Mária után eljátszani Orbánnét – nem, ezt soha nem gondoltam volna” – mondja Udvaros Dorottya, aki a Macskajáték főszerepére készül. A színésznő szerint lélekben egy idős nő is lehet szerelmes, fiatal lány. Addig él az ember, ameddig vannak tervei, vágyai, reményei. Amikor ezek már nem lesznek fontosak, akkor vége mindennek, teljesen mindegy, hány éves valaki. A Macskajáték mellett a tavalyi Meggyeskert és az idei Rocco és fivérei előadások karakteres nőalakjairól is beszélgettünk.

MERÉSZ TÖRTÉNET

Udvaros Dorottya Örkényről, Csehovról, a Rocco és fivéreiből, a nők erejéről és a nemzeti fiatalokról

Örkény a *Macskajátékban* és Csehov a *Meggyeskertben* – amelyben ön Ranyevszkáját alakítja – egy-egy nagyon karakteres nőalakot állít a középpontba, akiknek szembe kell nézniük valaminek az elvesztésével. Hogyan képesek a nők ennyit rohanni, küzdeni?

– A nőkben talán erősebb a túlélési ösztön, mert szeretnénk az utódainkat felnőni látni. Annyira erős ez az ösztön, hogy alkalmasabbá tesz minket arra, hogy a legképtelenebb helyzeteken is felülkerekedjünk. De azért a világtörténelem nagy fordulóit mégiscsak férfiak hajtották végre.

Ranyevszkaja végül elveszt mindent, ami tragikus, de sem Csehov, sem a rendező, Purcärete nem akarja, hogy ezen szomorkodjunk.

– Purcärete életképtelennek tartja az egész társaságot, akikről a Csehov-dráma szól, a végén beküldi őket a purgatóriumba. Az ő rendezésében nem is kár értük, semmi ellágyulás nem volt benne ezek iránt a figurák iránt. Csehov is kritikus a szereplőivel, de sokkal több benne az empátia, a szeretetteljes megértés, az esendőségeikben is meg tud látni valami nagyszerűt. Ha nem szakad meg a nézők szíve, hogy ezek az emberek mégiscsak elveszítenek mindent, akkor nincs színdarab.

A *Meggyeskerttel* kapcsolatban a bemutató óta változott önben valami?

– A próbafolyamat alatt igyekeztem elnyomni magamban minden érzelmességet, és nagyon szikár módon létezni ebben az előadásban, mert úgy éreztem, ez a rendező vágya. De az az igazság, hogy ahogyan mennek előre az előadások, már sokkal inkább hagyom hatni magamra Csehov mondatait. És azt érzem, hogy nem kell szégyellnem, ha valami mélyebben megérint és fölkavar előadás közben. Bár Csehov mindig hangsúlyozta, hogy „színésznők, ne sírjatok”, itt, a harmadik felvonásban azt mondja Szimeonov Piscsik, „gyere, hagyd, hadd sírja ki magát”.

A *Macskajáték* Orbánnéja is elbukik végül: ő nem a birtokot, hanem a szerelmét veszíti el. A darabot sokszor játszották már, film is készült belőle – önben milyen előkép él róla?

– Bár mindig terveztem, de egyetlen korábbi előadást sem láttam, és most boldog vagyok, hogy így történt. Az, hogy egyszer játszani fogok benne, sohasem fordult meg a fejemben. Sulyok Mária annyira meghatározó volt Orbánnéként a Székely Gábor-féle rendezésben, amelyet a

A Macskajáték próbáján

Pesti Színházban másfél évtizeden át játszottak, hogy arra gondoltam, olyan szerepet, amit ő alakított, én nem játszhatok el. Ez egy fantasztikus színdarab, imádnivaló történet, imádnivaló szereplőkkel. De hogy én ebben játszsam?!

Fontos szempont a történetben, hogy idős emberekről van szó. Esetükben az, hogy nem törődnek bele a helyzetükbe, egész más fénytörésbe kerül. Az öregedéssel kapcsolatos kérdések tabunak számítanak a társadalomban?

– Szerintem nem. Nem véletlen, hogy a regény és a belőle írt színdarab milyen sikeres. Örkeny mondatai varázslatosak és lenyűgözőek, rengeteg humor van bennük, ugyanakkor fájdalom is. Tényleg egy páratlan zseniről van szó, de azért merészség volt részéről megírni egy történetet csak idős emberekről. Itt már mindegyik főbb szereplő megélt sok mindent, a fiatalok pedig – Orbánné lánya és a férje – teljes csólotásban élnek, semmit sem vesznek észre. A szerelemtől ez a hölgy, aki már hatvan fölött van, egyszer csak elkezd úgy viselkedni, mint egy kamasz lány, és ebben van valami fájdalmasan szép. Nem szirupos történet, Örkeny bölcs humora szövi át – valószínűleg ez az oka annak, hogy ilyen sokszor játszották már. Van például egy barátom, aki *Macskajáték*-őrült, minden eddigi előadást látott, amit csak színpadra állítottak az országban. Nem bírja megunni. Lehet, hogy múlnak az évek felettünk, szaporodnak a ráncaink, de a lelkünk ugyanolyan gyermeki maradhat. Ebben is párhuzamot vonhatunk Ranyevszkaja és Erzsike között, hogy az előbbi sem tud szerelmes fiatal lányból megöregedni. Addig él az ember, ameddig vannak tervei, vágyai, reményei. Még áhít valamit, még csalódik, még kétségbe esik. És abban a pillanatban, amikor ezek már nem lesznek fontosak, akkor vége van mindennek, teljesen mindegy, hogy hány éves valaki.

A rendező a vele készült interjúban azt mondta, talán a szereplők is szeretnék beszélni ezekről a darabban is szóba kerülő, az időseket érintő kérdésekről.

– Az Orbánné vetélytársát, Paulát alakító Tóth Auguszt az egyetlen, aki fiatalabb, mint a szerepe...

A rendező szerint mindenki fiatalabb...

– Ez nagyon kedves, de azért mi hárman – Bánsági Ildikóval és Blaskó Péterrel – korban vagyunk. Ez teljesen jó, mert rendelkezünk már annyi tudással és élettapasztalattal, ami feljogosít minket arra, hogy ezekről a dolgokról beszélhessünk egy előadás keretén belül.

Udvaros Dorottya

Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész. 1978-ban végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. Pályáját a szolnoki Szigligeti Színházban kezdte, a Nemzetiben töltött egy évad után az akkor alakuló Katona József Színház hamarosan legendássá váló társulatában folytatta, ahol 1993-ig játszott. Egy év szabadúszás után az Új Színház, majd a Bárka Színház tagja, 2002 óta a Nemzeti Színház művésze. Édesanyja Dévay Camilla színésznő, édesapja Udvaros Béla rendező. Sok-sok színpadi alakítása mellett számos mozi- és tévéfilmben szerepelt. Udvaros Dorottya a 2019/2020-as évadban a *Bánk bán*, a *Meggyeskert*, a *Rocco és fivérei* és a *Macskajáték* című előadásokban látható.

Szász János rendező szerint az előadás a színészek ünnepe.

– Tényleg az. Egyrészt nagyon jó elmondani Örkény mondatait, annyira szórakoztató. Olyan könnyedén lehet vele azonosulni, nincs a darabban egyetlen mondat sem, ami nem annyira gördülékeny, amire azt mondanám, hogy írjuk át egy kicsit, vagy hagyjuk ki. Ami le van írva, az nem lehet jó sehogy máshogy, csak így – ilyen élményem más szerzőkkel alig volt. Másrészt boldog vagyok, hogy megkaptam ezt a szerepet. Már nem is gondolok Sulyok Máriára. A hangja, az orgánuma azért itt rezeg, de már messze van. Szász Jánossal nagyon jó együtt lenni, ráadásul még sosem dolgoztunk együtt, és nagyon örülök ennek a találkozásnak. Az ember egy próbafolyamat elején még téblábol, tapicskol a „sárban”, az ő instrukciói pedig felemelnek, röptetnek. Nem akar semmilyen görcsös terhet ránk rakni.

A történet egy férfi körül bonyolódik. A Blaskó Péter által játszott Csermlényi Viktor – akiért a darabbeli nők harcolnak – egy pipogya alak?

– Ez is nagyon izgalmas Örkénynél. Egy egész életen át tartó különös szerelmi viszony dül a férjzett Orbánné és az agglegény Csermlényi között. Orbánné azt mondja róla, egy elhízott, hangjavesztett operaeékes, akit már csak az érdekel, hogy mit kap vacsorára. Valami

„fátyolon” át nézi ezt a férfit évtizedeken keresztül, és nem akarja bevallani magának, hogy még mindig azt a Viktort látja, akibe fiatalon beleszeretett. És amikor megpróbálják elszerezni tőle, elemi erővel tör fel belőle a kamaszos szerelem. Csermlényinek még hetven év fölött vannak ambíciói, azt gondolja, helye van a nagy operaszínpadokon. És ez tulajdonképpen nagyon megható.

A *Meggyeskert*, a *Macskajáték* és a *Bánk bán* – amelyben Gertrudist alakítja – klasszikus darab, klasszikus szerepekkel, míg a *Rocco és fivérei* filmadaptáció. Utóbbival nemrégiben jártak Szentpéterváron. Milyen élmény volt?

– A világ összes nagy színházi fesztiválját végigjártam még a Katona József Színházzal, ami akkor torokszorító élmény volt. *A három nővér* körülbelül száz bemutatót tartottunk, mert minden egyes újabb

Meggyeskert – Kristán Attilával és Szarvas Józseffel

városban, ahol felléptünk, újabb bemutatónk volt Dél-Amerikától Wiesbadenig. Nem azt mondom, hogy megszoktam, és nincsenek az emberben izgalmak, amikor egy másik országban, nem anyanyelvi közegben játszik, mert ez az izgalom nagyon is ott van. Nem tudjuk, hogy az, amit mi itthon elképzeltünk, átmegy-e, értik-e, amit mi értünk.

Ez ráadásul Színházi Olimpia volt.

– Azzal nem nyomasztottam magam, hogy ez egy olimpia, és nekem „versenyezni” kellene. Inkább az okozott még izgalmat, hogy az ország egyik legrégebbi és legszebb színházában játszhattam, nem először egyébként, mert a *Johanna a mághján* című előadással már felléptünk az Alekszandrinszkijben. Nemrég újíttatták fel, egy ékszerdoboz: pontosan akkora a nézőtér, amekkorának lennie kell, pont akkora a színpad, amekkorának lennie kell. Ráadásul Szentpétervár ma az egyik legizgalmasabb város Európában. Régen is szerettem, amikor még Leningrádnak hívták, a szépsége akkor is magával ragadó volt. De most azt érzem, hogy baromi jó város, ahol boldogság néhány napot eltölteni, mászkálni az utcákon, meginni egy kávé. Tehát olyan nézők fognak beülni az előadásra is, akiknek érdemes az embernek a szívét, lelkét odarakni a színpadra. Egyébként is szeretem az orosz színházi kultúrát, Anatolij Vasziljev és Jurij Ljubimov meghatározó szerepet játszott a pályámon. Engem tehát külön izgat, hogy a szentpétervári nézők mit szólnak az előadáshoz.

És mit szoltak? Ismerték a filmet, így könnyebben tudták esetleg befogadni?

– Azért nehezebb a mi előadásunkat befogadni, mert nem csak a film történetét játsszuk el, az öt Parondi fivér felkerülését a nagyvárosba, és a család széthullását. A nagyváros világának az érzékeltetésére belekérültek vendégszövegek a világhírű *Manifesztum* című produkcióból, ami múzeumi előadás, film és kiállítás egyben, valamint Cate Blanchett mennybemenetele, aki mindebben tündököl: monológokat ad elő, filozófusok, gondolkodók, anarchisták, forradalmárok szövegei hangzanak el. Mi ebből számos szöveget felhasználtunk: egy furcsa szöveget jött létre, és Szentpéterváron, ahol pedig a nézők vagány színházi kultúrához vannak szokva – a Nyevszkij Prospekt közepén van egy éjjel-nappal nyitva tartó könyvesbolt, ez azért jelez valamit egy városról! –, szóval még ott is elmentek jó páran az első rész után. Aki viszont ott maradt, az dübörgő tapsviharral ünnepelte az előadást.

És nem sok valóban a kiáltvány szövege?

– Elfoglalt vagyok, mert ez jórészt az én szövegem. Én vagyok az a „bibliai vörös asszony”, aki megtestesíti az anarchizmust, a forradalmat, a nagyváros lüktetését, züllöttségét és nagyszerűségét. Érzékelem, hogy a nézők egy részének ez sok, jóllehet egyébként rendkívüli gondolkodók által leírt szövegekről van szó. A leghosszabb monológom a szovjet-orosz avantgárd Rodcsenko írása – minden szava érvényes most is.

Két kép a Rocco és fivéreiből

„A kapitalizmus egy tolvajlás és csalás, munkanélküliség, megfélemlítés, éhínség és háborún alapuló rendszer.” Ez tökéletesen így van. Csak lehet, hogy az arányok elbillennek ezek felé a szövegek felé, és a nézők elveszítik a figurákat, akiknek a sorsát követniük kellene.

A Roccóban nagyon sok fiatal játszik, ahogy az egész Nemzeti Színházban is sok az egyetemről éppen kikerült pályakezdő. Milyen velük dolgozni?

– Általában egy színházban talán jobban megoszlik kor szerint a társulat, nálunk most tényleg nagyon sok a fiatal. Nekem nagy szerencsém volt: amikor pályakezdőként először dolgoztam Margitai Ágival, Törőcsik Marival, az akkor még fiatal, de már nem pályakezdő Cserhalmi Györggyel, Őze Lajossal, Máthé Erzsivel, soha nem a türelmetlen, bíráló tekintetet éreztem, hogy valahogy jussunk már ötről a hatra, a kis fiatal kollégánál találja már meg a hangot, hanem a véghetetlen, pátyolgató türelmet, az aggódó szeretetet, a segítséget. Nekem ajándék, amikor egy fiatal figyelhetek friss diplomásként játszani, aztán amikor együtt próbálunk, látom, hogyan dolgozik – nagy öröm, hogy láthatok egy fiatal művészt kiteljesedni. Látom, hogyan találja meg a saját hangját a próbán – nem könnyű ám eltalálni, hogyan merjen az ember rossz lenni százszor, és kipróbálni százegyedszerre is azt, ami nem biztos, hogy jó, és ezek után sem összetörni, hanem menni tovább, a százkettedik variációig. Leginkább az nyűgöz le, hogy mennyi energia és tehetség áramlik egy-egy ilyen próbán vagy előadáson. Ha valamiért egy előadás hat, az a benne lévő elképesztő mennyiségű energia, és ezt a nézők is érzik.

SÜMEGI NOÉMI

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Major Tamás Caliban szerepében
A vihar Németh Antal által
rendezett, merész újításokkal teli
előadásában (1939, Margitszigeti
Szabadtéri Színpad)
| fotó: Wellesz Ella, OSZMI

William Shakespeare

Stratford-upon-Avon, 1564 – Stratford-upon-Avon, 1616

Apja kézműves és polgármester (tisztségéből felmentették zűrés üzleti ügyei miatt), anyja egy birtokos lánya. Shakespeare feleségül vette a nála nyolc évvel idősebb Anne Hathawayt, és a házasságból három gyermek született.

Az 1585 és 1592 közötti időszakot elveszett éveknek nevezik, mert nem tudni Shakespeare-ről semmit biztosan és pontosan, csak azt, hogy színházi ember – színész, író, később vállalkozó – lett Londonban. A Lord Chamberlain's Men, majd az I. Jakab által támogatott The King's Men társulat tagja. Résztulajdonosa az 1599-ben felépített The Globe-nak – itt játszották legjelentősebb drámáit: *Julius Caesar*, *Hamlet*, *Othello*, *Lear király*. Utolsó művét, *A vihar* 1611-ben mutatták be, ebben az időben már visszaköltözött szülővárosába.

154 szonettből álló ciklusának legszebb darabjai a világirodalom gyöngyszemei. A társszerzőként jegyzett műveit is beleértve közel negyven tragédiát és vígjátékot írt.

Drámáinak első kiadását barátai rendezték sajtó alá 1623-ban. Életének tényeiről vajmi kevés biztosat tudunk. Feltételezések és pletykák keringenek arról, kihez írta a szonetteket, újra és újra felbukkannak elméletek arról, hogy drámáinak szerzője nem is ő volt. . .

Shakespeare két leghitelesebbnek tartott ábrázolása: a Droeshout-metszet (1622) és a Cobbe portré (1610 körül) montázsa. (Andreas Kahnert, Universitäts- und Landesbibliothek, Darmstadt, 2009)

PROSPERO ÉS A HAJÓTÖRÖTTEK

Shakespeare és A vihar

Prosperót, Milánó hercegét jobban érdekelték a könyvek, mint az uralkodás, s ezt kihasználva fivére, Antonio elűzi őt lányával, Mirandával együtt. Egy szigetre vetődnek, ahol Prospero varázsserejével kiszabadítja Arielt, a szellemet rabságából, és saját szolgálatába állítja. A sziget másik lakója, Caliban, az Arielt rabságra vető boszorkány félig ember, félig szörnyeteg ivadéka is őt szolgálja. Ariel nem lázong, bár vágyik a szabadságra, ellenben Caliban, a nyers, vad, nevelhetetlen ösztönlény folyton lázadozik.

A sors a sziget felé kormányozza Antonio, valamint cinkosai – köztük Alonso, Nápoly királya, illetve annak testvére, Sebastian – hajóját. Prospero vihart támaszt, s az utazók a szigetre kerülnek. Mindannyian Prospero hatalmában vannak, aki Ariel segítségével tetszése szerint kelt életre szellemeket, válik láthatatlanná, bocsát álmodó foglyaira. A dráma szereplői négy csoportra oszlanak. Az egyik csoport tagjai: Caliban s a beléje botló két részeges fickó, Trinculo és Stephano, akik Caliban felbujtására Prospero megölésére szövetkeznek. Alonso fia, Ferdinand külön vetődik a partra, neki mutatkozik meg Prospero először, s attól kezdve végig mellette marad. De ki kell állnia a próbát, hogy elnyerje Miranda kezét, akivel első pillantásra egymásba szeretnek. A harmadik, udvari csoportnak számos tagja van. Közülük Antonio és Sebastian összeesküszik Alonso ellen a nápolyi trón birtokáért,

de sikertelenül. Alonso fia vélt veszte miatt lelkileg összeomlik. A negyedik csoport, a hajósok a zárójelenetig alszanak. Ebben a jelenetben Prospero föltárja igazi valóját, miután eltörte varázspalcáját, s tengerbe vetette könyveit. A szereplők közül egyesek bünbánatot tartanak, mások megátalkodnak; egyesek jutalmat nyernek, mások büntetést kapnak – de Prospero mindenkinek megbocsát, és visszatér birtokára...

A vihar, William Shakespeare utolsó befejezett, teljességgel saját munkája 1611-ben íródott, amely évben a *Téli rege* is született. Novemberben Jakab király előtt be is mutatták a darabot. A varázspalcáját eltörő Prospero epilógusában Shakespeare búcsút intett a színpadnak. Hogy valóban búcsúnak szánta-e ezt a művet Shakespeare, pontosan nem tudni, de tény: az életmű *A vihar*val lezárult. Színházi sikerei helyszínéről, Londonból hazaköltözött, és 1612-től folyamatosan Stratfordban élt. Teljesen ugyanakkor nem szűnt meg a kapcsolata a színház világával: 1613-ban részt vett Jakab király lányának az esküvőjén, amelyen több művét is előadták. Saját társulatának, a King's Mennek az új szerzőjével, John Fletcherrel még együtt dolgozott a *Két nemes rokon* és a *VIII. Henrik* című drámán (ezeket a kutatók nem is tekintik Shakespeare-műnek) – az utóbbi egyik előadásán, 1613-ban a Globe porig égett. A színházat újjáépítették ugyan, de Shakespeare szakított a társulattal, visszavonult, és haláláig családja körében élt.

MEGBOCSÁTÁS – VAGY BOSSZÚDRÁMA?

Andrzej Bubień rendező

Öt év után tér vissza a Nemzetibe a szentpétervári Tovsztonogov Nagy Drámai Színház lengyel származású rendezője. Andrzej Bubieńt a 2014-es, karneváli hangulatú Operett után Shakespeare Viharjának rendezése közben ismét az izgatja, megtaláljuk-e még az igazságot a virtuális valóságban. Mágia, hullámsírba veszett értékek, a kultúrák találkozásának gyümölcsei – és egy rendhagyó Caliban-értelmezés.

Az irodalomtörténeti hagyomány szerint *A vihar* William Shakespeare utolsó önálló drámája. Ön is amolyan elégikus hitvallásként olvassa?

– William Shakespeare 47 évesen írta meg *A vihar* című drámáját, és ez valóban az utolsó darabja volt, amivel szerzőként érezhetően nagyon is tisztában volt. Olyan emberként írta, aki nagyon sok mindenben csalódott, aki különösebb optimizmus nélkül tekint az őt körülvevő világra. Ugyanakkor a szerző életrajzi vonatkozásai ellenére ez a szöveg természetesen a gazdagsága miatt alkalmas arra, hogy minden rendező a maga értelmezése szerint állítsa színpadra. Olyan darab, amelyik nem csupán alkalmas, hanem egyenesen igényli a rendező és a színészek részéről a személyes hozzáállást. Ebben az értelemben *A vihar* nagyban különbözik is Shakespeare más szövegeitől.

Ön hogyan értelmezi?

– Számomra *A vihar* a csalódottság drámája. Az abban való csalódás, amelyet úgy nevezhetünk: humanizmus. Régóta létezik egy olyan értelmezése ennek a darabnak, miszerint *A vihar* a megbocsátásról szól. Én viszont úgy látom, hogy a mai keresztény európai kontextusunk-

ban Shakespeare meséjéből a megbocsátás csupán elméleti lehetőségként marad meg, ami a gyakorlatban alig-alig nyilvánul meg. *A vihar* című darab helyszínére, a szigetre száműzött egykori milánói herceg, Prospero olyan ember, aki csalódott a világban, aki kezdi megérteni, ahogyan később Dosztojevszkij keresztényként fogalmazott: mint keresztény meg tudok bocsátani, de mint ember sohasem. A Prospero a traumáit, sértettségét, megbántottságát, kudarcait, árulásait képtelen elfelejteni. Talán nem is lehet. Ezzel összefüggésben természetesen meg is jelenik a bosszú problémája. Shakespeare egy olyan világot ábrázol, amelyben mindenki bosszút akar állni a sérelmeiért. Erről is szól az előadásunk.

Mit lát Prospero történetében a manapság népszerű bosszúdrámán kívül?

– A darab a befogadás és a kizárás kérdését járja körül. Arról a megkülönböztetésről szól, hogy egyeseket a közösségünk tagjainak tekintünk, másokat kirekesztünk onnan. A kizárás okai különböznek: más az illető bőrszíne, más a vallása, más politikai párthoz tartozik, más a nemi hovatartozása. A 21. század egy olyan kor, amelyben mindig vala-

Andrzej Bubień

(1964) Lengyel színházrendező. Varsóban filológusként és színháztörténészként végez, majd rendezést tanul a legendás Tovsztanogov egyik utolsó tanítványaként a Szentpétervári Állami Színházművészeti Akadémián, ahol ma rendezőket oktat. Tíz éven át Európa egyik legrangosabb színházi fesztiváljának, a toruní Kontaktnak a művészeti vezetője. 2007 és 2011 között a szentpétervári Sztáira Színház főrendezője, később a szentpétervári Tovsztanogov Nagy Drámai Színház (BDT) rendezője. A debreceni Csokonai Színházban megrendezte Smetanától *Az eladott menyasszonyt*, valamint Osztrovszkijtől a *Karriert*, és Mihail Ugarovtól az *Oblom-off* című előadást, amely 2009-ben elnyerte a POSZT közönségzsűrijének díját. A Nemzeti Színházban a Gombrowicz műve nyomán létrehozott *Operett* című előadása 2014-ben a lengyelországi Radomi Gombrowicz Fesztiválon nagydíjat kapott.

kit kizárunk az életünkben. Erről szól Caliban története, aki egy olyan lény, akit kizárnak a társadalomból. Az Európában jelentkező nacionalista irányzatok sem az egységesítés, hanem a felosztás irányába mutatnak. Márpedig ez erőszakhoz, kegyetlenkedéshez vezet, és nem harmóniához. A bosszú és a kizárás mellett *A vihar* harmadik vezérfohásza szerintem az emlékezésről szól. Arról a pillanatról, amikor az emlékezés az átkunkká válik. Prospero jól emlékszik a saját történetére, de ennek a történetnek az árnyéka rávetül a jelenére – ebben az értelemben átok. Sőt Prospero nem csupán emlékszik a múltra, de egyenesen meg is teremti azt – gondoljunk csak arra, hogyan formálja át saját történetét lánya, Miranda számára. Minden szereplőnek, aki megérkezik Prospero szigetére, ő elkezd átértelmezni a történetét. Ez nagyon is kortárs jelenség, hiszen manapság is szeretjük „átprogramozni” a történelmet. Ebben érdekes ellentmondás rejlik, hiszen a múlt elvileg objektív, befejezett állapot, mégis azt tapasztaljuk, hogy a történelem a szubjektív szempontok szerint íródik. Prospero szerintem nem varázsló vagy bűvész, ahogyan sokszor értelmezik, hanem művész, alkotó, aki egyfajta médiumként közvetíti – és így át is értelmezi – a valóságot. Tekinethetnénk éppen a világra a saját szemünkön keresztül is, mi mégis inkább a kamera képét szemléljük. Ezzel a mi előadásunk is élni fog: megváltozik a néző hozzáállása egy-egy jelenethez, ha saját maga nézi, és ha az általunk kezelt kamera képén keresztül látja az adott jelenetet. Ez arra figyelmeztet, hogy manapság valamiért önként kiszolgáltatjuk magunkat a virtuális valóságnak ahelyett, hogy magunk szemléljünk a dolgokat.

2014-es nemzeti színházi rendezése, az *Operett* a lengyelországi Gombrowicz Fesztivál nagydíjas előadása lett, s a harsány, csillogó ruhába öltöztetett látszatról és az abból megszülető meztelen valóságról

„Aki megérkezik a szigetre, annak Prospero elkezd átértelmezni a történetét. Ez nagyon is kortárs jelenség, hiszen manapság is szeretjük »átprogramozni« a történelmet... Prospero szerintem nem varázsló vagy bűvész, ahogyan sokszor értelmezik, hanem művész, alkotó, aki egyfajta médiumként közvetíti – és így át is értelmezi – a valóságot.”

szólt. Ahogyan Prospero virtuális valóságáról beszél, mintha pesszimizmus lenne abban a tekintetben, felismerhetjük-e még a valóságot, vagy már végleg kiszolgáltatjuk magunkat a virtuális térnek.

– Olyan világban élünk, amelyik állandóan manipulál bennünket: a televízió, a politikusok, az internet. Shakespeare számára ez a mágikus világ még mint fantasztikum jelent meg, mi viszont már ebben nőtünk fel. *A vihar* egy baljós figyelmeztetés, hogy hamarosan a valódi, eredeti, igazi értékeket nem lehet majd megkülönböztetni a hamis, olcsó, ravasz álságosságtól és hazugságtól. A valódit a nem valóditól. A száműzött Prospero szigetén megjelennek múltjának szereplői, s így az emlékezet valósága és a jelen valósága összeér. Amikor Prospero úgy dönt, hogy visszatér a hazájába, Shakespeare-nél leveszi a köpenyét és eltöri a varázspalcáját, és kiderül számára, hogy a világ egyáltalán nem változott meg, sőt még rettenetesebbé vált.

LUKÁCSY GYÖRGY

William Shakespeare

A vihar

Prospero, Milánó törvényes hercege: HORVÁTH LAJOS OTTÓ I
Miranda, Prospero lánya: SZÁSZ JÚLIA e. h. I Ferdinánd, nápolyi királyfi: BORDÁS ROLAND I Ariel, légi szellem: SZÜCS NELLI I Alonso, Nápoly királya: RUBOLD ÖDÖN I Sebastian, a király testvére: TÓTH LÁSZLÓ I Antonio, Prospero fivére I Milánó bitorló hercege: BAKOS-KISS GÁBOR I Gonzalo, jóra való öreg tanácsos: SCHNELL ÁDÁM I Caliban, vad és formátlan rabszolga: KRISTÁN ATTILA I Trinculo, bolond: RÁCZ JÓZSEF I Stephano, részeges komornyik: FARKAS DÉNES

Díszlet, jelmez: Anita Bojarska // Fordította: Nádasdy Ádám // Zeneszerző: Piotr Salaber // Dramaturg: Kozma András // Koreográfus: Katona Gábor // Ügyelő: Lencsés István, Ködmen Krisztián // Súly: Sütő Anikó // Rendezőasszisztens: Kolics Ágota

Rendező: ANDRZEJ BUBIEŃ

mikor? hol?

Premier: december 20. • Nagyszínpad

„Prosperót megfosztották hatalmától, száműzték a dráma helyszínéül szolgáló szigetre, amiért fortyog benne a bosszúvágy, ezért válik számára megengedhetővé bármilyen manipuláció, a manipulált emlékezet pedig felhasználható egy jobb, új világ megteremtésére irányuló küzdelemben.”

Horváth Lajos Ottó Bordás Rolanddal és Szász Júliával

PROSPERO ITT JÁR KÖZÖTTÜNK

Horváth Lajos Ottó – Prospero

– Prospero három archetípust is magába foglal: a mágus, a nevelő és az uralkodó megszemélyesítője, de számomra elsősorban – bármilyen furcsán is hangzik – ember. Apa, tanító, alkotó, de jellemző rá a megtörtenség, fáradtság, csalódottság. A shakespeare-i figurák közül talán Prospero a legviszafogottabb, a legzárkózottabb. Prospero esetében nagyon sok minden nem a szöveg kimondása által történik, hanem az őt formáló Horváth Lajos Ottó csendjeiben, a szavak között – mondja *A vihar* főszereplőjéről a rendező, Andrzej Bubieñ.

– Prospero az én rendezői értelmezésemben nem varázsló, az ő fehér mágija a múltértelmezés és a történetmesélés összemosásából áll. Prosperót megfosztották hatalmától, száműzték a dráma helyszínéül

szolgáló szigetre, amiért fortyog benne a bosszúvágy, ezért válik számára megengedhetővé bármilyen manipuláció, a manipulált emlékezet pedig felhasználható egy jobb, új világ megteremtésére irányuló küzdelemben. Prospero hatalma nem tényleges, hanem virtuális, de ez ugyanolyan nagy uradalomnak tűnik. És Prospero hasonlóan magányos, mint a nagy uralkodók. Zárkózottsága teszi olyan ismerőssé számunkra.

– Prospero korunk hőse, hiszen olyan világban élünk, amelyik állandóan azt sugallja, hogy szépnek és fiatalnak kell maradnunk, a közhangulat látszólag mindig derűs. Ugyanakkor, ha Szentpéterváron vagy itt Pesten felszállok egy villamosra, fáradt és messze nem örömteli embereket látok. Prosperóból rengeteg jár itt a környezetünkben.

„Caliban alakjában
egy nagyon izgalmas
kérdést szegez nekünk
Shakespeare: mihez
kezdünk a kultúrák
összeütközésévé?
Manapság azt
tapasztaljuk, hogy
miközben zajlik az
európai kultúrák
valamiféle egységesülése,
az eltérések és
különbözőségek is
fennmaradnak.
A viharban azt látjuk,
hogyan hordozza Caliban
a saját kultúráját idegen
közegben.”

Kristán Attila Farkas Dénessel

ÖSZTÖNLÉNY VAGY ÁLDOZAT?

Kristán Attila – Caliban

– Caliban a sziget egykori urának szörny fia, akit Prospero a rabszolgájává tett. Alakjában egy nagyon izgalmas – korunk társadalmára is jellemző – kérdést szegez nekünk Shakespeare: mihez kezdünk a kultúrák összeütközésével – fogalmaz *A vihar* rendezője, Andrzej Bubień. – Manapság azt tapasztaljuk, hogy miközben zajlik az európai kultúrák valamiféle egységesülése, az eltérések és különbségek is fennmaradnak. *A viharban* azt látjuk, hogyan hordozza Caliban a saját kultúráját idegen közegben.

– Hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy a mi európai civilizációnk a „legmenőbb”, miközben tudjuk, hogy vannak a miénknél ősibb kultúrák. Caliban egyszerűen csak más, és a szerepén keresztül azzal szembesít, mihez kezdünk manapság ezzel a mással. Európán belül szabadon mozoghatnak az emberek, de ahelyett, hogy egy összefüggő, organikus egységgé válnunk volna, amelyben harmonikusan tudnánk együtt élni, eltérő okoknál fogva elkezdünk megint bezárkózni. Szentpéterváron, ahol élek, látom, hogyan reagálnak az emberek a

közép-ázsiaiakra, akik a jobb élet reményében érkeznek. Vagy hazám fővárosában, Varsóban hogyan fogadják az ukránokat, akik tulajdonképpen hasonló kultúrkörből jönnek. A falak azonban pillanatok alatt föl tudnak épülni közöttünk.

– Nagy kérdés persze a Caliban és Prospero lányának, Mirandának a viszonya, egészen pontosan a nemi erőszak kérdése, amelyet általában tényként kezelnek a *Vihar*-előadások. Amikor azonban rendezést tanítok Szentpéterváron, és elemezzük a szöveget a hallgatókkal, arra jutunk, hogy elfelejtjük feltenni azt a fontos kérdést, hogy ebben az ügyben ki mond igazat. Azt ugyanis, hogy Caliban meg akarja erőszakolni Mirandát, Prospero szemszögéből tudjuk meg. Lehet, hogy Prospero igazat mond, de az is lehet, hogy eltúlozza Caliban szándékait. Vagy egyszerűen hazudik. Caliban ugyanis annyit mond: én csak azt akarom, hogy legyen sok kis Calibanunk. A mai világunkban semmi sem egyértelmű, és egy olyan furcsa lény esetében, mint Caliban, általában a rosszat feltételezzük.

1939

A vihar – Major Tamás és Lehotay Árpád. Rendező: Németh Antal

1948

Lear király – Lukács Margit és Somlay Artúr. Rendező: Both Béla

1921

Szentivánéji álom – a mesteremberek. Rendező: Hevesi Sándor

Lear király – Egressy Gábor a magyar Shakespeare-kultusz legkitartóbb színészpótlója

1838

Nagy Imre – egy sztárszínész Hamletként (ő volt 1883-ban Tragédia első Ádámja)

1873

1974

SHAKESPEARE

1837. december 12-én került színre *A makrancos hölgy* a Nemzeti (akkor még Pesti Magyar) Színház első évadjában. 1838. április 30-án a *Lear király* aratott óriási sikert Egressy Gáborral a címszerepben, aki Shakespeare-szerepekben folytatott nemes vetélkedést Lendvay Mártonnal az elsőségért. A *Hamlet* 1839. november 16-án kezdte meg karrierjét a Nemzetiben.

Bár Shakespeare drámái folyamatosan szerepeltek az ország első teátrumának repertoárján, nem mindig arattak átütő sikert. Szigligeti

Shakespeare a Nemzetiben 1945 után

Sok hűhó semmiért (1946, 1952, 1960) | Antonius és Kleopátra (1946, 1960) | Vízkerezt, vagy amit akartok (1947, 1960) | III. Richárd (1947, 1955, 1959, 2004, 2017) | Lear király (1948, 1964, 1967, 1974, 1994, 2007, 2010) | Szentivánéji álom (1948, 1960, 1991, 2014) | Othello (1949, 1954, 1962, 1995, 2018) | Ahogy tetszik (1949, 2014) | Macbeth (1950, 1963, 1993) | Hamlet (1952, 1994, 2012) | A windsori víg nők (1959) | Minden jó, ha jó a vége (1961) | Julius Caesar (1963) | A makrancos hölgy (1963) | Coriolanus (1965) | Tévedések vígjátéka (1968, 1997) | Athéni Timon (1969) | Romeo és Júlia (1971, 1983, 1998) | Szeget szeggel (1973) | II. Richárd (1973, 1986) | Téli rege (1978), Troilus és Cressida, 1980 | IV. Henrik (1980, 1986) | A velencei kalmár (1986, 2013) | V. Henrik, (1986) | A vihar (1990, 2002, 2019)

Romeo és Júlia – Töröcsik Mari és Sztankay István. Rendező: Major Tamás

Romeo és Júlia – Kubik Anna, Szemes Mari. Rendező: Sík Ferenc

A NEMZETIBEN

Ede igazgatásának idején *A vihar*, melyet 1874-ben Molnár György rendezett, hat estén került színre, s csak 1891-ben újítták föl. A *Sok bűbő semmiért* című vígjátékot 1876-ban pedig mindössze négyszer adták elő, majd két esztendő múlva még kétszer. Paulay Ede igazgatása alatt. 1878–1894 között Shakespeare-nek tizenöt különböző darabja került a Nemzeti színpadára. S míg a reformkorban a férfiszínészek hódítottak, ezekben az években főként Jászai Mari és Márkus Emília játéka bűvölte el a közönséget. Jászai Gertrud, Volumnia, Kleopátra és Hermione szerepét kapta, míg Márkus Emília Júliát, Cordeliát, Violát, Titaniát, Opheliát, Lady Annát és Desdemonát alakította.

A Nemzeti Színház történetének legfényesebb lapjain szerepelnek Hevesi Sándor korszerű Shakespeare-rendezései. Hevesi a színház direktoraként nagyszabású ciklusokat állított össze (1932-ben, 1926-ban és 1931-ben), így ciklusonként viszonylag rövid időn belül tizenkét-tizen négy darabot tűzött műsorra. A valószínűleg világviszonylatban is páratlan vállalkozás során Hevesi szinte a teljes Shakespeare-életművel megismertette a Nemzeti Színház közönségét.

Németh Antal idején is házi szerzőnek számított Shakespeare, hiszen az igazgató 1938 és 1940 között felújította az *Ahogy tetszik* című vígjátékot, *A makrancos hölgyet*, *A vihart*, a *Macbethet*. Előadatta *A velencei kalmárt*, a *Hamletet*, a *Sok bűbő semmiért* című színjátékot és a *Rómeó és Júliát*.

Megmosolyoghatjuk Podmaniczky Frigyesnek, a színház intendantjának szállóigéjét, állásfoglalása mégis örök időkre szól: „Shakespeare-t vagy jól kell adni, vagy sehogy – de adni muszáj...”

GAJDÓ TAMÁS

| fotók: OSZMI, OSZK, MTI, Nemzeti Színház archívuma

Lear király – Bessenyei Ferenc, Kállai Ferenc. Rendező: Sík Ferenc

Hamlet – Hollósi Frigyes, Znamenák István, Szabó Kimmel Tamás, Mátyássy Bence. Rendező: Alföldi Róbert

Szentivánéji álom – Nagy-Kálózy Eszter, Horváth Lajos Ottó. Rendező: David Doiasvili

Molière

Tartuffe

Pernelle-né, Orgon anyja – NAGY MARI ■ Orgon, Elmira férje – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Elmira, Orgon felesége – ÁCS ESZTER ■ Damis, Orgon fia – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ ■ Mariane, Orgon lánya, Valér szerelmese – BARTA ÁGNES ■ Valér, Mariane szerelmese – BERETTYÁN SÁNDOR ■ Cléante, Orgon sógora – BERETTYÁN NÁNDOR ■ Tartuffe, szenteskedő – TRILL ZSOLT ■ Dorine, Mairane társalkodónője – SZÜCS NELLI

Díszlet: David Doiasvili // Jelmez: Bánki Róza // Dramaturg: Kozma András // Ügyelő: Dobos Gábor, Géczy István // Súlyó: Gróf Katalin // Rendezőasz-szisztens: Herpai Rita

Rendező: DAVID DOIASVILI

PREMIER: október 18.

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

„Mit jelent a *tartüffizmus*? Mit jelent a képmutatás? Létezhetünk egyáltalán képmutatás nélkül? Úgy rendeztem meg Molière darabját, hogy ne csak Tartuffe, hanem minden egyes figura magán hordozza a képmutatás, álszentség jegyeit. Hozzászoktunk ahhoz, hogy maszkokat, álarcokat hordjunk, hogy kompromisszumokat kössünk, hogy időnként a saját akarunk ellenében cselekedjünk. Vajon nem mi magunk teremjtük meg saját Tartuffe-jeinket?”

DAVID DOIASVILI rendező

TARTUFFE

Itt van egy történet arról, hogy öt testvér az édesanyjukkal felköltözik vidékről a nagyvárosba, szerencsét próbálni. Az alapfelállás nem ritka ma sem, ahogy sokan megfogalmazták már: egy egyre inkább vízfejűvé váló országban élünk mi, magyarok, úgy tűnik, mindenki Budapestre akar jönni. Magyar történet is lehetne tehát, de ez éppenséggel olasz. Már hallom is vidéken élő barátaim hangját: „Te ezt nem értheted, te Pesti vagy.” Ők valószínűleg már azon is fennakadnának, hogy az első mondatban azt találtam írni, hogy „felköltözik vidékről”. Magam mentességére csak ennyit: szüleim vidékről jöttek fel a fővárosba, már felnőtként, elsőként a családjukból, szerencsét próbálni. Munkát, megélhetést találtak itt, egybekeltek, így a történet végén itt vagyok én, aki Budán nevelkedtem, aztán Pestre kerültem plébánosnak. Így lettem a vidéki rokonoknak „pesti”, a pestieknek budai, a budaiaknak renegát. Mindezeket túl két évig éltem Olaszországban. Szóval volt bőven kapcsolódási pontom a darabhoz.

Ám nem kell hasonló utat bejárnia annak, aki szeretne egy estét gondolatébresztő témák társaságában eltölteni. A darab által boncolgatott népies-urbánus ellentét évszázadokra nyúlik vissza, amióta az eszüket tudjuk, mintha két ország létezne irodalomban, társadalomban, politikában. Persze, ha valakit nem érdekelnek a társadalmi kérdések és a politika, esetleg nem követi az aktuális irodalmi kánon alakulását, az is talál magának számtalan kapcsolódási pontot. Ez a történet legalább annyira szól testvériességről, szerelemről, barátságról, mint arról, hogy mennyit tesz meg egy álom megvalósulásáért. Melyik fontosabb számodra: az életcélod, vagy a testvéreid? A másik ember, vagy saját magad boldogsága? Egytől egyig olyan kérdések ezek, amelyekre külön estét lehetne szánni. Ez a darab mégis egyetlen, három órás esemény sorba sűrítve hozza elénk. Olyan érzés volt megnézni, mint amikor gyerekkorunkban kiloptuk édesanya csodálatos házi gyümölcslevét a spájzból, hogy megdézsmáljuk, és csak amikor jókora kortyot húztunk belőle esett le, hogy eltévesztettük az üveget, és tömény szörpöt sikerült benyakalnunk.

A Rocco és fivérei talán legtalálóbban az „erős” jelzővel írható le. Minden erős ebben az előadásban. A szöveg, a színészi alakítások, a színpadkép, a látvány, a mondani-

Hodász András

Szeresd felebarátodat, mint önmagadat

való. Nem hagyja, hogy érdektelenül vagy unatkozva üljük végig az előadást. A néző vagy rajongani fog érte, vagy viszolygni fog tőle, de biztos nem megy úgy haza, hogy ma este nem történt semmi. Az első perctől az utolsóig bevonz, rabul ejt, örületbe kerget. A díszlet három emeletnyi, stilizált gangos ház, folyamatos mozgásban van, maguk a szereplők mozgatják. Egy másodperc fölösleges idő nincs két jelenet között, sőt szinte mindig mindenki a színpadon van, az események folyamatosan történnek, néha párhuzamosan, olyannyira, hogy olykor keresni kell, hogy éppen ki beszél, mert halljuk a hangját, de nem látjuk, hogy melyik pontján van a színpadnak. Mint egy igazi nagyvárosban. Szinte már téboly ez a nyüzsgés, nem létezik csend.

A darab talán legmellbevágóbb mozzanata, amikor Rocco feláldozza a szerelmét és a személyes boldogságát, csak hogy segítse a bátyját. Klasszikus lelkivezetési kérdés merül itt fel: meddig mehetek el a másikért, hol van a szeretet határa? A szeretet talán a leggyakrabban emlegetett, és mégis legtöbbször félreértett emberi viszonyulás. Ugyanannyira tévedés csupán negédes érzelmek tartani, mint az, ha valaki – mint Rocco – a szeretet nevében totálisan lemond saját magáról, a boldogságáról, és eldobja magától a szerelmet csak azért, hogy így kiszolgálja nem kicsit szélséges és önző bátyja épp aktuális igényeit. Nem más ez, mit a ló túlsó oldala. Ez a fiú, bár jó szándékból, de éppen az általa tévesen értelmezett szeretet nevében agresszorral válik, tönkreteszi a saját és kedvese életét, miközben a bátyjának éppenhogy nem tesz jót, sőt,

„Minden erős ebben az előadásban. A szöveg, a színészi alakítások, a színpadkép, a látvány, a mondanivaló. Nem hagyja, hogy érdektelenül vagy unatkozva üljük végig az előadást. A néző vagy rajongani fog érte, vagy viszolygni fog tőle, de biztos nem megy úgy haza, hogy ma este nem történt semmi. Az első perctől az utolsóig bevonz, rabul ejt, örületbe kerget.”

a „segítség” következtében ő még mélyebbre merül a bűnben.

A tanulság ott lebeg a szemünk előtt: ha úgy tesszük a jót, akár jó szándékkal, hogy tudjuk, abból rossz származik, akkor valaképpen a rosszban vagyunk bűnrészesek.

*a szerző római katolikus pap,
plébános, vlogger*

„Mintha Vidnyánszky nem is annyira megérteni, mint inkább megítélni akarná a művészeti modernizmus nyelvét, amelyet egyébként ő maga is nagy kedvvel és leleménnyel használ... De talán szerencsésebb úgy fogalmazni, hogy a rendező a művészeti modernizmus nyelvét használva utasítja el annak világát.”

Bázsányi Sándor

Városmanifesztum

Féltem, nagyon féltem Vidnyánszky Attila Rocco-rendezésétől. Mint ahogyan eleve félek minden színházi filmadaptációtól (vagy regényalapú filmadaptációtól). Ugyanis ilyen esetekben sokszor nem érzek mást, mint hogy színházi szakemberek fel kívánnának zárkózni filmes szakemberek vizuális hatás-teljesítményeihez. Mintha nem volnának saját színházi hatásközkeik. És ebből az igazodási kényszerből eleve rosszul jöhet csak ki mindenki. Kiváltképp az a néző, aki színházat szeretne látni, hallani, érzékelni, érezni.

Most viszont nem ez történt. Önmagát csakis önmagával érvényesítő színházi ajánlattal rukkoltak elő a Nemzeti művészei. És

ehhez képest tényleg csak másodlagosak a rendezés túlságai, túlságai, a Vidnyánszkyra jellemző nagyot markolás szinte szükségszerű következményei. Vidnyánszky, mint mindig, úgy most is a karakterén belül marad, és a jobbik formáját hozza. Amihez jelentősen hozzájárul a látomását kiteljesítő díszlet, a vele rendszeresen együtt dolgozó Oleksandr Bilozub külső-belső cselekményketrecek egymásba tükröző építménye, amely egyszerre nagyszabású és mozgékony, még ha mozgatásához mindig valamelyik színész heroikus eljátszott fizikai erőfeszítésére is van szükség. A rendező és a díszlettervező közös víziója jóvoltából tényleg bekerülünk a vidékről a nagyvárosba, Milánóba költöző Parondi család széthullástörténetének a terébe, megéljük a teret, a város egyszerre izgató és veszélyes terét. Ahol időnként, olykor tétozva, olykor bátrabban, megszólal például Bereményi Géza és Cseh Tamás *Budapest-dala* (vagy éppen *Az első villamos* Tolcsvay Lászlótól). De hogy még csak véletlenül se kerekedjen felül az előadás zenei síkján a bocsánatosan érzelmes nosztalgia, hallhatunk vadabb és hozzánk (nem feltétlenül érzelmileg, de korszakosan mindenképpen) közelebb álló dalokat is, például a két Parondi fivér (Rocco: Berettyán Nándor, Simone: Bordás Roland) számára egyképp fontos Nadia (Barta Ágnes) megerősökölésének nagyjelenetét aláfestő *rapet* – a rideg épület-állványzatszerűségként működő díszleten mozgó Nagy Márk előadásában.

Tulajdonképpen erre, a nagyvárosi tértapasztalatra hegyezi ki Vidnyánszky a rendezését, ez tartja egyben színházi értelemben az előadást, amely *A Ghibolfa-bid*

című Giovanni Testori-regényből készült Luchino Visconti-filmét meséli újra – az elősködés leghalványabb árnyalata nélkül. És ebben az egységes színházi térben hat idegennek – bár valószínűleg ez is volt a cél: a nagyváros kulturális idegenségének megjelenítése – a *Manifesto* című Julian Rosefeldt-filmét idéző művészeti kiáltványok rendszeres felmondása és eljátszása (legtöbbször az Amelie asszonyt alakító Udvaros Dorottya egyszerre dallamos és analitikus tolmácsolásában). Funkcionális direkttségük, dramaturgiai tenyeres-talpaságuk miatt nem tudom másnak érzékelni ezeket az összművészeti térben felhangzó szövegbetéteket, mint valamiféle reaktív rosszkedv teátrális megnyilvánulásának. Mintha Vidnyánszky nem is annyira megérteni, mint inkább megítélni akarná a művészeti modernizmus nyelvét, amelyet egyébként ő maga is nagy kedvvel és leleménnyel használ. Többek között ebben az előadásban is, amelynek ez a kibomló szála így valamiféle tudathasadásról árulkodik. De talán szerencsésebb úgy fogalmazni, hogy a rendező a művészeti modernizmus nyelvét használva utasítja el annak világát. Ami meg már lehet, hogy az én túlérzékelésem és túlfogalmazásom. Nem tudom. Azt viszont tudom, hogy érzületileg vagy esztétikailag nem tudtam mit kezdeni ezzel a dologgal. Nem mintha egyébként mindig tudnék mit kezdeni a modern és posztmodern művészet itt és most parodizált jelenségeivel. De ez már tényleg nem az előadásban ábrázolt művészeti világ, hanem az előadást is magában foglaló művészeti világ zűrös ügyeihez tartozik...

És igaza van a *Rocco és fivérei* színlapján nyilatkozó Vidnyánszky-nak: rendezésében Rocco tényleg olyanak látszik, mint a nyugati modernizmust elutasító Dosztojevszkij Miskin hercege. Ámbár *A félkegyelmű* emlékeztetés és szerethető Krisztus-paródiájának nem voltak fivérei. Voltak viszont annak az Aljosa Karamazovnak, aki lépten-nyomon sírva fakadt az emberi elesettség és szenvedés láttán. Aki például ugyanúgy ellágyult a bukott lányok és rossz asszonyok közelében, mint Rocco az utcalány Nadia mellett.

a szerző irodalomkritikus, esztéta,
a Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Művészettudományi Intézetének oktatója

fotó: Eöri Szabó Zsolt

HÁZASSÁG PALERMÓBAN

Fiatal feleség, nagy hozomány, szegény család és fancsali happy end

Esküvő másnapja Palermóban. Új asszony érkezett az előkelő, ámde csontszegény Terrazzani házhoz, az aranyos Doralice. És vele együtt beköszöntött a jólét. A lány apja, a gazdag Pantalone 20 ezer aranyat adott hozományul. De a pénzt pillanatok alatt elnyeli az após régiséggyűjtő szenvedélye, az anyós ékszerek és ruhák utáni olthatatlan szomjúsága. A lánynak, és jámbor, szerelmes férjének, Giacintonak semmi nem jut. Még egy rendesebb ruhára való sem. És elindul a háború – a menyüggelenségi harca az örömszülők ellen. A családi hierarchia átrendezése.

Goldoni vígjátékaiban többnyire a szerelem, a nő meghódítása vagy visszaszerzése a tét. Suhancok és aggastyánok, urak és szolgák feszülnek egymásnak vágytól hevülten. A régiséggyűjtő családja kivétel. Itt három nő között zajlik a főkonfliktus, a férfiak szerelmi és egyéb ténykedései csupán szerény kísérőakkordok a három fúria egyre kíméletlenebb háborújában. Anzelmo, az após az antikvitások gyűjtésébe menekül, az egyiptomi halotti kultusz műtárgyait gyűjti menyje apadó vagyonából. A fiatal férj pedig bekerül az anyja és a felesége közé fájdalmas ütközőnek. A józan Pantalone hiába próbál békét szerezni, bölcsessége leperog a hevült asszonyokról. De Goldoni még ezen a lendületes családi perpatvaron is csavar egyet – harcba küldi sértett önértékeléssel és ördögi természetével a galambnevű Colombinát, minden szobalányok gyöngyét. A férfiakat felőrli a női presztizsharc, egyedül Brighell, a szélhámos virul benne – egy orgazda élelmessége és a szicíliai gavalérook grandezzája keveredik kétes figurájában.

Goldoni a fancsali happy endek nagymestere – túlságosan ismeri az életet ahhoz, hogy higgyen a végső kibékülésben. A darabzáró csend a *Házasság Palermóban* története végén is csupán pillanatnyi szusszanás az újabb csetepaté előtt.

Hajzás évad volt az 1749/50-es Goldoni számára. Fogadásból 16 három felvonásos darabot írt a velencei Sant' Angelo Színház számára, köztük olyan remekműveket, mint *A kávéház*, *A komédiaszínház* vagy *A hazug*. E sűrű év termése volt a karneváli szezonban bemutatott

A régiséggyűjtő családja is, amelyet *Házasság Palermóban* címmel játszik a Nemzeti Színház. A történet ugyanolyan egyszerű, mondhatni semmiség, mint a Goldoni daraboké általában: egy eltört legyező, egy sült tők, egy félreértett kávé – és máris indul a civódások, féltékenykedések megállíthatatlan körtánca. A komikus helyzet Goldoni számára csak kiindulópont, a vígjáték igazi forrása: a jellem.

Carlo Goldoni

Házasság Palermóban

Goldoni: A régiséggyűjtő családja című műve alapján

Anselmo Terrazzani gróf – BLASKÓ PÉTER I Isabella grófné, a felesége – BÁNSÁGI ILDIKÓ I Doralice, a menyük – BARTA ÁGNES I Pantalone de 'Bisognosi, az örömapa – BODROGI GYULA I Colombina, Isabella szobalánya – GYÖRGYI ANNA m. v. I Giacinto gróf, Doralice férje – BAKOS-KISS GÁBOR I Brighell, a ház barátja – FARKAS DÉNES

Fordította: Magyarósi Gizella // Díszlet, jelmez: Balla Ildikó // Zenei vezető: Verebes Ernő // Dramaturg: Kulcsár Edit // Ügyelő: Lovass Ágnes // Súlyó: Kabódi Szilvia // Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: KISS CSABA

mikor? hol?

december 1., 2. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Györgyi Anna, Blaskó Péter, Bántási Ildikó

Magda, a Szabó

Előadja:

MÉSZÁROS TIBOR és KRAJCSI NIKOLETT

Rendező: MÉSZÁROS TIBOR

mikor? hol?

december 2. - 19 óra 30

Kaszás Attila Terem

Az Alle Management vendégjátéka

16 éven felülieknek ajánlott – az előadás után beszélgetés az alkotókkal

MAGDA, A SZABÓ

Egy íróházaspár életének titkai egy színészházaspár előadásában

Az író, akit nem kell bemutatni. Ő minden magyar „Magdája”, akit oly ismerősnek vélünk világhírű regényei által, melyekbe nem egyszer életének fontos epizódjait is megírta. De ki is volt ő valójában? Író, nő, feleség, szerelmes asszony. Aki rajongó boldogsággal élte életét férje, a szintén író Szobotka Tibor oldalán. Ki is volt ez a hányattartott sorsú férj, akihez annak halála után is leveleket, naplót írt? Kik voltak ők, az íróházaspár, akiknek az írás volt az életük, de a hírnév csak egyiküket „üldözte”? Ki volt e furcsa Rómeó és Júlia, akik feltételek nélküli szerelmük ellenére gyermektelenül éltek le életüket? A sors döntött, amikor elvette az esélyt? Vagy mégis inkább ők akarták így? Lehetett-e teljes az életük, vagy épp így lett teljes, „csak” együtt, mindörökké?

Megannyi kérdés, melyek mindenki életében előfordulnak, legyen szó párkapcsolatról, a karrierrel, gyermekvállalásról. S míg a válaszokat kutatjuk, addig feltárul két regényes életút, egy nagy találkozás. És új ismerősünké válik Szabó Magda, az Ember.

Az előadás egy egészen izgalmas nézőponton keresztül vezeti a nézőt. Szabó Magda legendás állatszeretete kutyák és macskák életét aranyozta be, s két legkedvesebb cicusa, Évuka és Konstantin nevében

leveleket is fogalmazott a szomszédaihoz. Ezekben az üzenetekben az író, a színtelen őszinteséggel és végtelenül szarkasztikus humorral átszőtt önmegírásával vall saját magáról – az állatok nevében. Így derül fény a darab folyamán a házaspár mindennapjaira, magánéletéről, karrierjéről. Az előadásban két színész bújik a hűn szeretett állatok bőrébe, érzékenyen billenve át olykor az íróházaspár karaktereibe, „kiadva” akár feltett titkaikat is.

– Színészként különösen szép feladat, ha erős egyéniséget kell megformálni – mondja a Szobotka Tibort alakító Mészáros Tibor, aki egyben az előadás rendezője is, akinek a felesége alakítja Szabó Magdát. – S hogy megint ezt a kutatómunkát említsem, ahogy tornyosultak az asztalon a Szabó Magdáról és Szobotka Tiborról összegyűjtött anyagok, egyszer csak azt vettük észre, hogy itthon is róluk beszélünk, szinte éjjel-nappal. Tulajdonképpen kihasználtuk azt, hogy férj és feleség vagyunk, és a próbaidőszak végén ez nem is jött rosszul. Egy kicsit részünkkel váltak ők ketten, és a végeredmény szempontjából az sem mellékes, ha ilyen mélységű szerelmet kell játszani, és olyan ember szemébe tudok nézni, akit én is nagyon szeretek, és így játszunk sem kell.

NEMZETI SZÍNHÁZ
1883

KÖZÖS NEZŐPONT

SZÍNHÁZAT KARÁCSONYRA!

**30%-os kedvezményes jegyek
a Nemzeti Színház 2020-as előadásaira.**

**MITEM Szabadbérlet a Nagyszínpados előadásokra
6300 Ft-os és 8400 Ft-os áron.**

**Az akció november 20.
és december 24. között érvényes!**

P. Szabó Dániel, Berecz András, Borbély Mihály

SÍP ÉS LANT

Berecz András zenés-mesés kalandozásai az ó- és az újjörög kultúrában

Ez a műsor az ógörög írott műveltségéből és az újjörög népművészetéből merít. Barlanglakó nimfák ezeréves meséi és az attikai barlangokban bujdosó Davelis betyárról szóló népdal így sodródnak egymás mellé. Összefüggésébe jön létre a pátrai kávéházban összegyűlt bírák és az Olümposzon sereglő istenek között, a megbüntetett Antiopé és a börtönre ítélt Eleni közt... Közben a muzsika természetét boncolgatjuk – mondja Berecz András, és hozzáteszi: nem csak mesével, dallal, hanem muzsikával, és gyönyörű görög férfitáncokkal is. A dalok nagy része a 20. század eleji gyűjtésekből való, többek közt 1905-ös isztanbuli fonográffelvételről, egy írástudatlan vurlai kikötőmunkástól (ma Törökország), New York-i kivándorlóktól 1917-ből...

– A műsor akkor állt bennem össze, amikor az egymásra torlódó görög mesék, zenék összetalálkoztak. Ezt a találkát egyébként még Arisztotelész hozta össze. Ő írja a *Poétikában*, hogy az isteni harmónia a lant, illetve általában a húros hangszerek zenéje, amely az embert az ég felé, a jobb, a nemesebb felé tudja emelni. Az elemi ösztönök hangszere pedig a síp és különféle fúvós testvérei. Mindkét vágy és hajlam ott lakik az emberben. Hol ez, hol az a hangosabb. Ez az állítás nem csak meghatározta az est meséit, de meg is hangszerelte. Szabó Dániel a lantok, lírák egyik elbűvölő utódján, cimbalmon játszik, Borbély Mihály pedig az embert velejéig megrázó, izgató bakkhoszi síp képviselőjén, klarinéton. A mesék többnyire a zene isteneiről, csodatételeiről szólnak majd. A görög hitvilág legendáit pedig úgy mondom el, mint ahogy egyéb, magyar meséimet, és persze saját szűrőmonon át. Az eszten ókori ivócsészék rajzait, Giorgione, Tiziano, Rembrandt képeit is kivettem. Az elhangzott meséket ők fogják kiegészíteni, magasba emelni.

– A magyar műveltségen túl eddig főleg ázsiai népekkel foglalkoztam – miért éppen most sodor valami örvény az európai kezdethez? Akartam? Nem akartam. Benne van a levegőben. Miért pont most jött elő az a szaloniki éjszaka? A világ rohamosan szürkül, kéthetenként eltűnik egy nyelv. Európa arcát és akaratát veszti. A búcsúzóinak, aki szedelődzködik, valamiért menni akar, még előbb szemébe néz az ember. Marasztalná. Főleg, ha ismeri és szereti. Európát Zeusz rabolta el. De nászukon Európá mellett ott voltak a hórak: Diké, a törvényesség, Eunomia, az igazságosság és Eiréné, a béke istennője. Rablás és törvényesség... micsoda életszag!

Berecz András

Síp és lant

Tisztelet Arisztotelésznek

BERECZ ANDRÁS – ének, mese ■ BORBÉLY MIHÁLY – klarinét ■ P. SZABÓ DÁNIEL – cimbalom ■ APPELSHOFFER JÁNOS – tánc ■ BEREZ ISTVÁN – tánc

mikor? hol?

december 3. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

CALIGULA HELYTARTÓJA

Zsarnokdráma – a román diktatúrában írt ókori történet egyetemes mondanivalóval

Mit tehet Petronius, Szíria helytartója, ha Caligula arra kötelezi, hogy a jeruzsálemi zsinagógába a császár szobrát állíttassa be hatalmi szimbólumként? A Római Birodalom (jelképes) térhódítása súlyos veszteget hoz az ottani zsidóságra nézve. Petronius méltó ellenfélre lel a helyi főpap, Barakiás személyében, aki vitapartnereként lehetetlen morális helyzetbe hozza a rómaiakat: egy nemzetet megsemmisíteni egy szobor miatt?

A lázadás és a lázítás nagyszerű drámája ez: képes-e Barakiás főpap szavakkal szétzúzni a fennálló rendet, megtagadni Caligula parancsát, felébreszteni a helytartóban a kételyt? Mert ha igen, nem csak a rend omlik össze, hanem egy megingathatatlanul vélt ember, Petronius is elbukik.

A megoldás Caligula lefizetésében rejlik. Aranyat kilószámra a császárnak! A küldönc hozza is a hírt: Caligula kiegyezik. Ám az utolsó pillanatban, Róma ura megváltoztatja döntését: a szobornak be kell kerülnie a templomba. Petronius élete legnagyobb dilemmája elé kerül: vagy teljesíti Caligula parancsát, s ezzel egy népet semmisít meg, vagy ő maga pusztul el.

Székely János (1929–1992) erdélyi költő, író, drámaíró a 20. század második felének egyik legfontosabb alkotója 1972-ben – a román kommunista diktatúra sötét korában – írta meg a Caligula helytartóját. A mostani előadás rendezője, Szász János szerint a dráma arról szól, hogy meddig marad tisztességes az ember, ha hatalom adatik neki. Petronius helytartó bármit megtehet, mert minden hatalom az ő kezében van, ő mégis hajlandó vitába bocsátkozni Barakiással, a szentély papjával. Az előadás megidézi a kort, amelyben a történet játszódik, az időszámításunk utáni első század közepét, a mindent meghódító, mindenkit leigázó Római Birodalmat. A császár provokál, parancsot küld, és elvárja, hogy érvényesítsék az akarátát. Vigyék be a zsidók a szentélybe az ő aranszobrát, dobják ki onnan a Mindenhatót, és őt, Caligulát, a császárt bálványozzák, őhöz imádkozzanak. Vagyis a történet

a konfliktus kiélezésén alapul, ez egy erőszakos közeg, polgárháború, népiirtás küszöbén állunk.

Székely János húsbavágó kérdéseket fogalmaz meg, és rendre válaszol rájuk. A miénk is egy kérdéseket feltáró és azokat meg is válaszoló előadás. Nagyon világosan mutatja Petronius szándékait, és azt is, hogy milyen utat jár be, s hogy melyik az egyetlen út...

Székely János

Caligula helytartója

Petronius, Caligula szíriai helytartója – TRILL ZSOLT ■ Barakiás, jeruzsálemi templom főpapja – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Decius római lovag, Caligula követe – RÁCZ JÓZSEF ■ Lucius, Petronius segédtszije – KRISTÁN ATTILA ■ Probus, egy másik segédtszije – BORDÁS ROLAND ■ I. Agrippa, Palesztina királya – BODROGI GYULA ■ Júdas, zsidó politikus, az államtanács tagja – BÖLKÉNY BALÁZS e. h.

Római katonák: a Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Karának III. éves színész hallgatói

Zsidó előkelőségek: Borbély Sándor, Dégi János, Kaló Kristóf, Korcsmáros András, Rékai Nándor

Díszlet, jelmez: Vereckei Rita // Dramaturg: Kulcsár Edit // Szakértő: Dr. Balázs Gábor // Ügyelő: Lencsés István // Súly: Kabódi Szilvia // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

mikor? hol?

december 6. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

RÉSZEGEK

Fecsegnek, dumálnak – Istenről, szeretetről, szabadságról

Modell, bankár, menedzser, prostituált, fesztiváligazgató, építőipari alkalmazott. A sors különös játéka folytán a belőlük összeverődött társaság jelenik meg a *Részegek*ben. Istenről, szeretetről, szabadságról, önmaguk kereséséről beszélnek akadozó nyelvvél. Leginkább azt próbálják megfogalmazni, hogy kiüresedett, józannak tűnő világunkban van-e még helye az őszinteségnek, lehet-e valódi szeretetet találni.

A *Részegek* a mai ember, az európai civilizáció alapproblémáira kérdez rá. Arra a racionálisnak, toleránsnak és józannak hazudott életformára, amely valójában az európai ember létének értékvesztését, a szeretet, a hit, a kultúra eltűnését, a hazug ideológiákat takarja. Erről azonban csak néhány „részegségében őszinte” figura képes fájdalomosan, eltorzult tudattal beszélni egyfajta apokrif gyónásként.

– Természetesen az alkohol hozta össze a darab szereplőit – mondja Viktor Rizsakov rendező. – Első hallásra talán egyszerű igazságnak tűnik a latin mondás: in vino veritas. Hogy a borban volna az igazság, az részben ironikusan értelmezendő, ugyanakkor a mámoron keresztül a világ mélyebben megismerhető, vagy mondjuk úgy: más szempontból figyelhető. Részeg állapotban az ember képes kiszabadulni önmagából, abból a valakiből, aki elfogadta már a világ szabályait, és régen bezárkózott ezek mögé a törvényszerűségek mögé, belemerevedett bizonyos szerepekbe. Gondoljunk bele, ha szeretnénk valakivel, például egy baráttal, lélekből-szívből beszélni, akkor ez az első, ami elhangzik: Gyere, igyunk egyet!

Iván Viripajev darabjában a részegség inkább metafora, költői vízió. Nem az alkohol mennyisége számít, hanem az, miként tudunk megszabadulni a kötöttségeinktől, világunk korlátaitól. Van egy orosz mondás: a részegnek még a tenger is térdig ér. Vagyis nem fél semmitől. Egy másik mondás úgy tartja: ami a józannak a fejében van, az a részegnek a száján. Többnyire valóban nagyon zárkóztak vagyunk, és ritkán merünk olyan vágyainkról, érzéseinkről, titkainkról beszélni, amelyek valóban fontosak nekünk. Attól félünk, hogy nem értenek meg minket, vagy a társadalom elítél bennünket. Ezért az ember az életének nagy részét önmagába zárva, magányosan éli. A *Részegek* részegei viszont fecsegnek, dumálnak. Istenről, szeretetről, szabadságról, önmaguk kereséséről. Arról, hogy ebben a kiüresedett, józannak tűnő világunkban van-e még helye az őszinteségnek, lehet-e valódi szeretetet találni...

Iván Viripajev

Részegek

Mark – TRILL ZSOLT ■ Laurence – FEHÉR TIBOR m. v. ■ Gustav – KRISTÁN ATTILA ■ Lora – SÖPTEI ANDREA ■ Karl – TÓTH LÁSZLÓ ■ Linda – SZÜCS NELLI ■ Martha – BARTA ÁGNES ■ Laura – KATONA KINGA ■ Magda – ÁCS ESZTER ■ Rudolf – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ ■ Max – ifj. VIDNYÁNSZKY ATTILA m. v. ■ Matthias – BORDÁS ROLAND ■ Gabriel – BERETTYÁN SÁNDOR ■ Rosa – MIKECZ ESTILLA m. v.

Fordította, dramaturg: Kozma András // Dísztet, jelmez: Maria Tregubova és Alekszej Tregubov // Video-látvány: Vlagyimir Guszev

Rendező: VIKTOR RIZSAKOV

mikor? hol?

december 28. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

A darab jogait a henschel SCHAUSPIEL (Berlin) és a Hofra Kft. (www.hofra.hu) közvetítette.

Az előadást 16 éven felülieknek ajánljuk!

Tóth László, Katona Kinga, Fehér Tibor, Nagy Mari

múlt-kor®

A KOCKA EL VAN VETVE

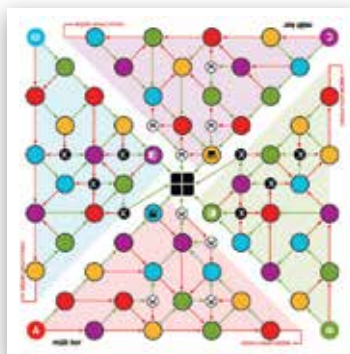
Ajándékozza a tudás és a játék örömét karácsonyra!

**1 DOBOZ
2 JÁTÉK**

*Igazi partikellék
a minőségi szórakozáshoz*

1500 kérdés a történelem,
az irodalom és a művészet
témaköréből, külön feladatok,
különleges küldetések, két darab
játéktábla és megannyi izgalom
egy kis dobozban.

www.mult-kor.hu/tarsasjatek

FODRÁSZNŐ

Az elpusztíthatatlan szerelem tragédiája és komédiája

– Irina, a fodrásznő maga a szerelem, a szeretet. Nagyon bátor, hiszen a mai világban félünk azt mondani a másoknak, hogy szeretlek, mert hülyének néznek, mint ahogy ezt a nőt is bolondnak nézik, amiért feltétel nélkül hisz a tiszta és őszinte szerelemben. Kitalál magának egy sztorit egy férfiről, aki a börtönben ül – meséli a *Fodrásznő* címszerepét alakító Szűcs Nelli. – Ennek a férfinak megbocsát, többször is, még a végén is, amikor az meg akarja ölni.

Hogy mi a valóság és mi a képzelet játéka, azt mindenki maga döntheti el, de Szűcs Nelli szerint Irina azért ragaszkodik ehhez a férfihöz, mert ő adja meg neki a szabadság érzését. Vannak az életében más férfiak is: a tűzoltó, de az hiába hoz tévét, hiába van állása, lakása. Vagy ott van Irina első férje, az elvetélt részeges művész, aki csak gyöttri szegény nőt... De hol a szabadság érzése?

– Van valami ebben az Irinában, ami miatt minden férfi ragaszkodik hozzá. Lehet, hogy nem szép, sőt, egy trampli, akármilyen, de sugárzik belőle: a szerelem és a szeretet – mondja Szűcs Nelli, aki alakításáért megkapta a Pécsi Országos Színházi Találkozón a legjobb női főszereplőnek járó díjat 2010-ben.

Az azóta számos nemzetközi fesztivált megjárt *Fodrásznő* egyszerre tragédia és komédia, ahogy az életünk is hol komoly, hol pedig derűs... Az előadásban mindez sűrítetten jelenik meg, hiszen, akárcsak

a szereplők a színpadon, a nézők is a szélsőségek között „ingáznak”: nevetnek és meghatódnak.

„Arra való a művészet, hogy ne haljunk bele az igazságba” – idézi a rendező, Viktor Rizsakov Nietzscht, és egy interjúban arról is beszélt, hogy a világban gyerekek halnak meg, háborúk dúlnak, békésebb helyeken is sok a betegség, a szegénység, a testi és a lelki nyomorúság, ezzel szemben a színházban a szeretetlenség szeretetté, a boldogtalanság boldogsággá válik. A belefeledkező néző úgy érezheti magát, mint a kisgyerek, aki pálcájával megtörténtté teheti azt, amit csak akar.

– A színház nem a valóság, hanem egyetemes játék. Ha megtörténik az előadás, akkor boldogan távozik a néző akkor is, ha fájdalmas, szomorú előadást látott. Mert igaz és hiteles volt, amit átélt.

A *Fodrásznő* nézőjét a rendező nem kárhoztatja arra, hogy csak a sötétben kukucskáljon. Az előadásnak Rizsakov szerint ugyanis nem a színpadon kell megtörténnie.

– Az izgat, azon dolgozom a színészekkel, hogy a néző a történetek résztvevőjévé váljon, hogy minden az ő fejében, szívében játszódjon le... A színész nem alakít valakit, hanem annak a valakinek, aki a színpadon látható, csak a tolmácsa a néző felé, és ami így létrejön, valójában nem is előadás, hanem beszélgetés a közönséggel: Önökkel.

Trill Zsolt, Szűcs Nelli

Szergej Medvegyev

Fodrásznő

Szereplők: SZÜCS NELLI,
TRILL ZSOLT, TÓTH LÁSZLÓ,
KRISTÁN ATTILA

Díszlet és jelmez: Viktor
Rizsakov

Rendező: VIKTOR RIZSAKOV

mikor? hol?

december 30. – 19 óra

Gobbi Hilda Színpad

A száz éve aláírt trianoni „békeszerződés” következtében Magyarország elvesztette területének és lakosságának mintegy kétharmadát. A 320 ezer négyzetkilométer területű, 20 milliós középhatalomból 94 ezer négyzetkilométeres, 7 millió lakost számláló kisállammá vált. A veszteségek az élet minden területére kihatottak – sorozatunkban a színházi élet átalakulását mutatjuk be. A veszteség számba vételének, valamint folyamatok, sorsok, törekvések, sikerek és kudarcok bemutatásának mozaikdarabjaival kívánunk hozzájárulni ahhoz, hogy az olvasó minél átfogóbb képet alkothasson a korról.

TRIANON ÉS A SZÍNHÁZ • 3.

MIT VESZTETT A MAGYAR SZÍNÉSZET TRIANON ÁLTAL?

Színháztörténet és/vagy propaganda

A történeti Magyarország térképe, megjelölve az első világháborút lezáró béke diktálta új határokkal, gyakran tűnt fel propagandaanyagokon. Jeges Ernő nevezetes, *Nem! Nem! Soha!* feliratú plakátja már 1918 novemberében megszületett, s ez az ábrázolás határozta meg a Horthy-korszak mindennapjait. Az embléma széles körben elterjedt, s a leghatásosabban fejezte ki a trianoni békeszerződés aláírása után kialakult revíziós és irredenta törekvéseket. Ahogyan Pallós Lajos a megjelent, *Nem! Nem! Soha! Területvédő propaganda az első világháború után* című cikkében (Rubicon, 2014/6.) bemutatta, a térkép nemcsak különféle nyomtatványokon tűnt fel, hanem jelvényeken, ajtóra szerelhető színes plaketteken, iskolai taneszközökön, szódásüvegeken, hamutartókon, dísz tárgyakon is.

Érvelő térképek

Pallós cikkében azt is olvashatjuk, hogy a propagandakampányban a területi integritás védelmében történeti, földrajzi, gazdasági, kulturális, etnográfiai és politikai bizonyítékokat is felhasználtak; s az érvelés során gyakran használtak térképet. Amikor „a történeti határok sérthetlensége mellett kellett érvelni, azt hangsúlyozták, hogy a vitatott területeken a népek elválaszthatatlanul összekeveredtek. Ez utóbbit a híres Teleki-féle etnikai térkép igazolta a leghatásosabban.”

A szóban forgó dokumentum úgy született meg, hogy a Magyar Tudományos Akadémia – gróf Teleki Pál javaslatára – 1918 októberében elhatározta, hogy a Központi Statisztikai Hivatal adatait felhasználva olyan térképet dolgoz ki, amely a korábbiaknál pontosabban mutatja be a néprajzi viszonyokat. Ennek eredményeként született meg végül a békétárgyalásokon is bemutatott Carte Rouge, vagyis a Vörös térkép.

Jeges Ernő nevezetes, *Nem! Nem! Soha!* feliratú plakátja már 1918 novemberében megszületett, s ez az ábrázolás határozta meg a Horthy-korszak mindennapjait

Jobbra: Ki hol született?
A Színházi Élet hetilapban
1920. február 8-án megjelent
propagandatérképen az
egy városnál felsorolták
az ott született írók, színészek,
képzőművészek nevét. Bár
az eredeti térkép sem volt
olvasható, a lényeget mindenki
értette.

Left: A Színházi Élet
hozzájárulása az Apponyi Albert
vezette tárgyalódelegáció
remélt sikeréhez.

IX. évfolyam 1920 február 15-től február 21-ig 7. szám

ELŐFIZETÉS ÁRA: Budapestre és vidékre Hagyományos ... 10.- Egyes szám ára: Budapestre és vidékre ... 4.-	SZÍNHÁZI ÉLET SZÍNHÁZI, IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI HETILAP MEGJENIK MINDEN VASÁRNAP REGGEL Felelős szerkesztő: INCZE SÁNDOR	Előfizetési Évesbél-kártya: 24 Tartalék: Jászai 199-35 Kiadásai Évesbél-kártya: 20 Tartalék: Jászai 121-73 A jegyzéskor néma: Tartalék: Jászai 129-75
---	---	--

A Színházi Élet térképe a párisi béketárgyaláson

Az Apponyi Albert gróf vezetésével Neuillybe visszautazott magyar békebizottság magával vitte a Színházi Élet legutolsó számát, amelynek megfelelő számú példányait a béketárgyalás aktáihoz csatolta. Apponyiék a győztesek elé terjesztik a magyar tehetségeknek azt a térképét, amelyet a Színházi Élet közölt és amely kimutatja, hogy hány magyar művész és író született az elszakadásra ítélt országrészekben. Vajha ez a mi térképünk hivatását teljesítené odakünt is és bebizonyítaná a győzteseknek, hogy Magyarország feldarabolása, a magyar kultúra szétszaggatását, kivégzését is jelenti. Ez a térkép bizonyítja, hogy az európai kultúrának mekkora kincsét akarják odakünt összezúzni.

Az elszakadó országrészeknek ez a kultúrtérképe, amit a Színházi Élet közölt és ami ime bejutott Apponyiék poggyászába is, égő és forró tiltakozás. És ezekben az országrészekben nemcsak már érvényesült magyar tehetségek születtek, hanem fiatal, most fejlődő magyar talentumok is. Mi várna ezekre a magyar szót üldöző idegen hódoltság alatt... A mi térképünk az igazság statisztikája. És győznie kell, mint magának az igazságnak, amit fájdalmas hívességgel ábrázol.

A megdöbbentő tényeket Kisfaludy Károly versének sorai – *Szülföldem szép határa! / Meglátlak-e valahára?* – egészítették ki, ami azt sugallta, hogy akik a megszállt területen születtek, talán sohasem találkoznak rokonaikkal, testvéreikkel, szüleikkel.

„Kultúrtérkép”

Nézzünk meg néhány várost találomra a térképen! Kolozsvár természetesen szerepel, hiszen Incze Sándor mellett innét származott Ditrői Mór, a Vígyszínház első művészeti igazgatója, Sándor Erzszi „császári és királyi kamara-énekesnő”, gróf Bánffy Miklós író, aki az állami színházak intendánsa volt az első világháború éveiben. Leolvashatjuk a térképről, hogy Fedák Sári Beregszászon, Nagy Endre Nagyszőlősen, Uray Tivadar Munkácson, Janovics Jenő és Pásztor Árpád Ungváron látta meg a napvilágot. De Aradon is híres művészek születtek: Jób Dániel rendező, Gál Gyula és Rajnai Gábor színművészek, valamint Helvey Laura, a Nemzeti Színház örökös tagja.

A térkép megjelenését követő héten, 1920. február 15-én az alábbi beszámoló jelent meg a Színházi Életben: „Az Apponyi Albert gróf vezetésével Neuilly-be visszautazott magyar békebizottság magával vitte a Színházi Élet legutolsó számát, amelynek megfelelő számú példányait [sic!] a béketárgyalás aktáihoz csatolta. Apponyiék a győztesek elé terjesztik a magyar tehetségeknek azt a térképét, amelyet a Színházi Élet közölt, és amely kimutatja, hogy hány magyar művész és író született az elszakadásra ítélt országrészekben. Vajha ez a mi térképünk hivatását teljesítené odakünt is, és bebizonyítaná a győzteseknek, hogy Magyarország feldarabolása, a magyar kultúra szétszaggatását, kivégzését is jelenti. Ez a térkép bizonyítja, hogy az európai kultúrának mekkora kincsét akarják odakünt összezúzni. Az elszakadó országrészeknek ez a kultúrtérképe, amit a Színházi Élet közölt, és ami, ime, bejutott Apponyiék poggyászába is, égő és forró tiltakozás.”

Az első világháborút követő gazdasági összeomlás az 1871-ben alapított Országos Színészegyesület és Nyugdíjintézet helyzetét is erősen

megrendítette. Amikor a testület 1931-ben hatvanéves lett, Színészek Lapja címmel kiadott hivatalos közlönyében összefoglalták történetét. Ez a rövid vázlat így jellemezte a drámai változást: „Míg békebeli vagyona megközelítette a 3 millió koronát, most vagyona mindössze 482.710.24 pengő. S míg az ország megcsonkításával elvesztette működési és jövedelmi területének kétharmadát, terheiben ma is a volt egész országra terjednek ki kötelezettségei, mert a nyugdíjakat az elszakított területekre is folyósítja, anélkül, hogy onnan bármi jövedelme lenne, s míg 1914-ben, a háború kitörésekor 412 nyugdíjas, özvegy és árva ellátásáról kellett gondoskodnia, ma ezek száma 620-ra emelkedett; és míg békeben 35–38 színtársulata működött, és adózott a nyugdíjához, ma mindössze 18 színtársulat játszik vidéken.”

Abban minden színházi szakember véleménye megegyezett, hogy a vidéki színészet válságának, melyet az 1920-as évek második felétől lehetett komolyabban is érzékelni, elsősorban Trianon az oka. A korábbi időszakot aranykorként ábrázolták, s arra már senki sem emlékezett, hogy a vidéki társulatok vezetői mindig hasonló nehézségekkel szembesültek.

Elforduló franciák

Manapság kevesebb szó esik arról, hogy a vesztes háború után a francia művészek hirtelen elfordultak magyar kollégáiktól, s inkább a Monarchia romjain létrejött kisantant államok kulturális életére figyeltek. (A kisantant 1921 és 1938 között fennálló katonai és politikai szövetség volt Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia között.) Ezt a fordulatot Bárdos Artúr szemléletesen mutatta be a *Játék a függöny mögött* címmel, 1942-ben kiadott emlékiratában. Amikor a Belvárosi Színház igazgatója a kommün bukása után Párizsba utazott, meglepte, „hogy a franciák tüntető hűvösséggel és tartózkodással viselkedtek: „*Sacha Guitrynek meg akartam venni egy darabját. Mondhatom, nagyon barátságatlan volt. Hogy szó sem lehet róla, ő nem ad el darabot osztrák színháznak. Osztráknak? Hát magyarnak sem, az is osztrák! És különben is: mi még nem írtuk alá a békeszerződést. »Nous n'avons pas encore traité!« [Még nincs kötöttünk szerződés!] – hajtogatta csökönyösen.*”

Porzolt Kálmán író, újságíró is szóvá tette, hogy Robert de Flers, a „*zseniális vígjátékíró, a francia drámaírók egyletének elnöke*” a magyarok ellen, a románok javára írt cikkeket. A Pesti Hírlapban 1922. január 22-én közölt *Esti* levelében mégis Molière utódaihoz fordult: „*Robert de Flershez és a többi francia színműtróhoz száll a panaszos szavunk. Ők megértik, micsoda barbárság a magyar színműtróktól és színészekről elrabolni negyven magyar színházat. Milyen kultúrátlan, vad erőszak több millió elszakított magyar megakadályozni abban, hogy a saját pénzén épített magyar színházában magyar nyelvű előadást élvezhessen, mert hiszen a »bódió« csehek, oláhok és szerbek nyelvét nem is érti. S milyen igazságtalanság a magyar íróktól és színművészekről elrabolni negyven magyar színház kenyérkereseti lehetőségét.*”

Porzolt nemcsak annak adott hangot írásában, hogy Kolozsvár, Arad, Nagyvárad, Marosvásárhely, Szatmár, Máramarossziget, Kassa, Pozsony, Nyitra, Igló, Szabadka, Temesvár magyar színháza veszett el, hanem arra is kitért, hogy a cseh, román és szerb írók és színházművészek jóval kevesebb színházat tudnak közönséggel megtölteni, mint

Ha a vagyont nem is növelte számottevően az egy pengőért árult propagandatérkép, a figyelmet ismét az utódállamokba került színházépületek sorsára irányította

korábban a magyarok. A kultúrfölény bizonyítására a publicista azt javasolta, hogy francia, angol, olasz és német nyelvre lefordított magyar színművek és regények seregével kell rohamot indítani a tájékozatlan civilizált nemzetek gyűlölete ellen.

Színháztérkép a nagyvilágban

Ebből a hirtelen jött elszigeteltségből mindenáron ki kellett törni. Ehhez hozzájárult az Országos Színészegyesület 1922-ben felállított propagandaosztálya, melyet B. Kovács Andor színész vezetett. Ezt a testületet azért hozták létre, hogy segítse a magyar színészet, valamint az Országos Színészegyesület és Nyugdíjintézet tekintélyét, népszerűségét és anyagi alapjait növelni. E cél érdekében 1925-től színésztörténeti naptárak láttak napvilágot; 1928-ban az osztály vezetőjének tervei szerint elkészült a *Mit veszített a magyar színészet Trianon által?* című térkép, majd 1929 és 1932 között Schöpflin Aladár szerkesztésében kiadták a négykötetes *Magyar színművészeti lexikont*. Azt remélték, hogy a kiadványok eladásából befolyt összeg jótékonyan növelheti az egyesület vagyonát.

Ha a vagyont nem is növelte számottevően az egy pengőért árult propagandatérkép, a figyelmet ismét az utódállamokba került színházépületek sorsára irányította. A Magyarországi című napilap hosszabb ismertetésben üdvözölte a kiadványt: „*Azt a fájdalmas veszteséget, mellyel az esztelen és ostoba trianoni országcsönkolás a nagy múltú és európai színvonalon álló magyar színészetet sújtotta, érdekes módon szemlélteti egy térkép, melyet az Országos Színészegyesület adott ki. Az angol, német, olasz és francia magyarázó szöveggel ellátott, rendkívül díszes kiállítású térkép a trianoni vonallal négyfelé szakított Nagymagyarországot [sic!] ábrázolja, az ország elszakított és megmaradt színházainak miniatűr képeivel.*” A cikk szerzője felhívta a figyelmet, hogy a térképen a magyar művészet apró végvárai is láthatók, „*melyeket az új Európa jegyében megalakult új hatalmak lelakoltak, vagy csendőrlaktanyák, esetleg börtönök céljaira használnak.*”

S hogy mit tartalmazott a négy nyelvre lefordított szöveg? Nem volt túlságosan hosszú: „*Nagymagyarország [sic!] színészete közel 150 esztendő. E térkép feltünteteti egykori színházainkat, melyeket igaztalanul elvettek*

ARADI SZÍNHÁZ

Sajgó szívvel tapasztaljuk napról-napra a trianoni békeszerződés kegyetlenségét, mert Csonka-Magyarország kulturája béklyóba van verve. A nemzeti nyelv, a magyar dal nem szárnyalhat szabadon, mint a boldog időkben, mert a zsarnokság mindenre rátette kezét, ami magyar s így a nemzeti színészet is a megszállt területeken pusztulásra van szánva. Az intező hatalmaknak azonban nincs igazuk, mert északon és délen, keleten és nyugaton a magyar szó a magyar színpadról már a legrégebbi időkben hangzott fel, a nemzeti művelődés sokkal hamarabb indult meg, sem mint az ő beállításuk ezt igazolni akarná. Így többek között *Aradon* már a legrégebbi időkben hangzott el a magyar szó a színházban s bár a lakosság német és román anyanyelvű volt is, azonban ez nem akadályozta meg az úttörő színigazgatókat abban, hogy a nemzeti nyelvet ne terjesszék ott, ahol a magyarság erre alkalmat adott. A legrégebbi igazgató itt *Külényi Dávid* volt, akinek bizonyára súlyos küzdelmei lehettek, mert hiszen az úttörők gárdájához tartozott és ennek ellenére mégis 1818-ban az előadásait rendkívüli tetszéssel fogadták. Itt természetesen előbb nagytermekben játszottak a magyar színészek, majd 1874. szeptember 21-én végre impozáns színház épült a város áldozatkészségéből, ahol 1500 ember fért el. Ez a színház 1883. február 18-án leégett, majd 1884. május 30-án hozzáfogtak a színház újjáépítéséhez és 1885. október 1-én *Kreicsányi Ignác* híres színigazgató óriási érdeklődés mellett megnyitotta. Külön érdekessége Arad város színház-történetének az a sokatmondó jelenség, hogy a román lakosság is mindenkor szívesen járt el a magyar előadásokra.

Incipiens — a kezdő, vagyis gyakorló színész elnevezése az első színészek idején, 1792-ben. Ilyen volt Temesi és Tessenyei nevű színész.

*

Első magyar doktor-színész Gassi Ferenc, operaénekes volt. Felavatása 1871-ben történt.

VASÁRNAP

2

Adv. első

Prot.: Aurélia

HÉTFŐ

3

Xav. Ferenc

KEDD

4

Borbála

SZERDA

5

Szabbas ap.

CSÜTÖRTÖK

6

Miklós pk.

PÉNTEK

7

Ambrus pk.

Izr.: Kiszlev 24. Khanukh. kezd.

SZOMBAT

8

Mária sz. f.

Izr.: Kiszlev 25. S. Vajesev

Az Országos Színészegyesület és Nyugdíjintézet anyagi alapjainak növevelésére 1925-től színésztörténeti naptárak láttak napvilágot; 1928-ban az osztály vezetőjének tervei szerint elkészült a *Mit vesztek a magyar színészet Trianon által?* című térkép, majd 1929 és 1932 között Schöpflin Aladár szerkesztésében kiadták a négykötetes *Magyar Színművészeti Lexikont*. A képen az 1928-as naptár egy oldala látható, amelyen az aradi színház sanyarú sorsáról olvashattak az érdeklődők.

tőlünk; és azokat, amelyeket részünkre meghagytak. E megcsonkítás miatt kb. 1200 színész maradt kenyér nélkül. Tönkretette 54 éves nyugdíjintézetünket és ma 580 nyugdíjas színész, özvegy és árva küzd az éhhalállal. Ezek száma nap-nap mellett nő.”

A kiadvány szerkesztője fontosnak tartotta megmagyarázni, hogy a térképen a színházak alatt feltüntetett évszámok azt jelentik, hogy azon évben épült a színház, illetve azon évben jártak első ízben magyar színészek a városban. A térképet az egyesület vezetősége szétküldte a

nagyvilágba, s köszönőlevelek sokaságát kapta. A Budapesti Hírlapban 1928. szeptember 22-én megjelent néhány üzenet. Elsőként – kis elégtétellel – a francia színészegyesület levelét közölte: „*Van szerencsénk jelenteni, hogy megkaptuk levelüket és a hozzácsatolt térképet, amely mutatja, hogy mit vesztek Trianon által. Fogadja, kedves elnök uram, testvéri együttérzésünk nyilvánítását.*”

A térképet természetesen megkapta Harold Harmsworth, azaz Lord Rothermere is, aki 1927-ben, az első világháborút lezáró béke-

**„ha a magyarságban
csak egy kis ragaszkodás
él még ... a magyar
városokban a magyar szót
a színpadon elhallgattatni
nem lehet.”**

Hevesi Sándor

szerződés aláírását követően először hívta fel a figyelmet Magyarország helyzetére. Saját alapítású napilapjában, a Daily Mailben jelent meg a *Magyarország helye a Nap alatt* című cikke. A lord közvetlen hangú, bizakodásra buzdító sorokat küldött: „*A trianoni gyász nemcsak az egész magyar kultúrára, hanem különösen az önök bivatásának tagjaira is nagy csapást mért. Meg vagyok győződve, hogy az Önök részére is eljön a reneszánsz napja, és biztos vagyok abban, hogy megtörténik Magyarország újjászületése.*” (Budapesti Hírlap, 1928. szeptember 22.)

Végzetes aránytalanságok

A térkép színháztörténeti adattárát Erődi Jenő állította össze. Erődi vidéken kezdte színészi pályáját, majd ügyelőként dolgozott a fővárosban. Szenvedélyesen foglalkozott a magyar színháztörténet emlékeivel; a *Magyar Színművészeti Lexikon*t is az ő gyűjteménye alapozta meg. Erődi lelkesedése azonban nem mindig párosult szakmai következetességgel. A térképen sok helységnév alatt olyan dátum szerepel, melyek félrevezetik a mai kutatókat. Szerencsére az Irodalomtörténet című folyóiratban (1929. 117–118.) közzölt recenzió megmagyarázza a furcsa évszámokat. A hibákra Perényi József irodalomtörténész, piarista gimnáziumi tanár mutatott rá: „*A térkép mint propagandaeszköz megfelel céljának, de színészettörténeti szempontból sok kifogás alá esik. [...] A tervezők egy kissé felületesen jártak el, mert összezavarják az iskolai drámák előadásait a világi színművészet előadásával, holott feladatuk az lett volna, hogy az első magyar előadástól kezdve állítsák egybe a magyar nyelvű színművészet fel-tűnését, és aztán az önálló színházi épületek emelését.*” Perényi megrovóan írta, hogy aki a térkép alapján akarna fogalmat alkotni a magyar színház történetéről, nem kapna hűséges képet, hiszen a legelső dátum – 1692 – Nagyszombatnál szerepel, „*pedig ott ekkor csak iskolai dráma volt.*”

A közhangulatot jól jellemezte, hogy a Budapesti Hírlap 1930. január elsején megjelent számában lekicsinyítve megjelent az Országos Színezegyesület propagandatérképe. A lap újságírója erőteljes felütéssel hívta fel a figyelmet arra, hogy a színésztársadalmat súlyos igazságtalanság érte; s ezt az igazságtalanságot világá kell kiáltani: „*A térkép, amelyet cikkünk keretében közlünk, nem alkalmas arra, hogy megállapítsuk, mennyit raboltak el tőlünk nyelvben, érzésvilágban, a színpad varázsában megnevesedett örömben és lelket tisztító szomorúságban. Ez a térkép csupán hozzátétőleges képét adja annak, hogy mit veszítettünk színházakban.*”

A vidéki színművészet helyzetéről szóló beszélgetésben a színészegyesület titkára, *Agymesi vadvirág* című népszínmű szerzője, Géczy István drámai hangon elemezte a kialakult helyzetet: „*A válság oka nem a rendezésben és nem a szervezetben van. Több tényezőre vezethető vissza. A legfontosabb és legsúlyosabb ok természetesen: Trianon. A térképen épülettel jeleztük, hány színházépületet veszítettünk el, s pontok mutatják, hány olyan várost veszítettünk el, ahol kisebb színpadon játszhattak a színészek. Háromnegyed rész teret veszítettünk, és a megmaradt egyharmad területen fele annyi társulat tengődik, mint amennyi békeben játszott. És ami ugyancsak keserves, színészeink háromnegyed része szorult össze itthon, az egynegyed területre, és csak egynegyede játszhat megszállott területen. De ott sem mindenütt. Csehszlová-*

kiában mindössze két magyar társulat, Romániában öt magyar társulat van, Jugoszláviában egyetlen magyar társulat sincs. Sőt. Még a magyar műkedvelő előadásokat sem engedélyezik.”

Teljes vehemencia

Az 1928-as esztendőben Kosztolányi Dezső szerkesztésében jelent meg *A vérző Magyarország* című antológia, melyben Hevesi Sándor, a Nemzeti Színház igazgatója *A magyar színpad, ahogy volt, és ahogy lesz* című esszéjében jóval árnyaltabban szólt a kialakult helyzetről. A propagandatérképhez azt a Hevesi-szöveget kellett volna mellékelni. Az Európában is ismert rendező ugyanis nem az igazságtalanság tényét ismételte – inkább a magyar nyelvű színjátszás másfél évszázados nemzetépítő szerepéről beszélt. Kiemelte, hogy a „*budapesti Nemzeti Színház Buda vagy Pest erejéből sohasem jöhetett volna létre; Déryné, aki koronatanú ebben a kérdésben, igazat mond, amikor azt állítja, hogy a magyar színjátszást Kolozsvár teremtetten meg, és Kassa nevelte fel.*” Hevesi arról is írt – „*ha a magyarságban csak egy kis ragaszkodás él még ... a magyar városokban a magyar szót a színpadon elhallgattatni nem lehet.*” A Nemzeti Színház igazgatójának az volt a meggyőződése, hogy a „*színpad fölöttébb alkalmas arra, hogy külön területeken élő nemzetrészekben is teljes vehemenciával tartsa fenn a nemzeti öntudat nagy gondolatát.*” Úgy vélte, hogy ezt a célt csak úgy lehet elérni, ha a kortárs drámaírók a színpadon a nemzet legnagyobb problémáiról szólnak: „*Ennek a nemzeti drámának nem Kisfaludy, hanem Katona szellemében kell fejlődnie. Nemzetinek kell lennie, s nem hazafiasnak; drámainak, és nem retorikainak, művészinak, és nem propagatívnak.*”

Hevesi Sándor átfogó, meggyőző erejű, tárgyilagos írása – talán nem véletlenül – jóval kisebb nyilvánosságot kapott, és az abban javasolt programot nem fogadták meg kortársai. Fájdalom, hogy a második világháború végéig csak olyan drámai művek születtek, melyek – Hevesi szavaival – a „*naiv karzati közönség tapsait*” váltották ki. Ugyanakkor érthető, hogy a magyar társadalom nem tudta higgadtan szemlélni az Európában lejátszódó eseményeket, s úgy érezte, Magyarországgal olyan igazságtalanság történt, melyet világá kell kiáltani. Egyszerűbbnek és hatásosabbnak tűnt a színházban is a „mindent vissza” jelszó szellemében megszületett színjátékokat előadni, mint az ezeréves történelem sorsfordító eseményeit elemző drámai műveket műsorra tűzni.

GAJDÓ TAMÁS

| Illusztrációk: OSZMI, OSZK

„MA AZ ÜNNEP LEHET A MEGVÁLTÓ GONDOLAT”

Szász Zsolt 60 éves

Amikor meghallottam, hogy Szász Zsolt barátomnak jubileumi életműkiállítása nyílik a pécsi Bóbita Bábszínházban, egyszerre fogott el az öröm és valami megfoghatatlan melankólia érzete. Már az általa választott cím is sokat sejtető: *Most múlik hirtelen...* Vajon mi múlik el? És miért hirtelen? Bár több kiállítását is láttam már korábban, ez a mostani összegzés egyúttal azt a fájdalmas felismerést is jelenti, hogy olyan életművel álllok, állunk szemben mindannyian, amelynek jelentőségét talán még mindig nem mérjük fel és értékeltük a maga teljességében.

Szász Zsolt, aki ma a Nemzeti Színház dramaturgia, és a teátrum művészeti folyóiratának, a Szcenáriumnak a felelős szerkesztője, kiemelkedő bábművészeti tevékenységéért 2007-ben Blattner Géza-díjat kapott, érdemes hát felidézni, amit Blattnerről, a korszakos jelentőségű magyar bábművészről, a legendás Arc-en-Ciel bábszínház alapítójáról írt Wolfgang Till német bábtörténész: *„Blattner Géza művészete Franciaországban bábrenevezésszel indított el. A játékosok több generációjára kifejtett hatása mind a mai napig érezhető maradt.”* Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy különböző színházi útkereséseim során mintegy tíz éven át együtt dolgozhattam, álmodhattam, küzdhettem Zsoltal a sok szempontból a periférián létező utcaszínházas és bábos közösségben az általa vezetett Hattyú-Dal-Színház színészeként.

Ő hívott meg, ő vezetett be egy olyan világba, amelyről csupán homályos ismereteim voltak, a bábozáson keresztül rengeteget tanultam a színészi és emberi alázatról, az utcaszínház pedig megadta a spontán művészi létezés felszabadító, mámoros érzetét. És nyomában, vele együtt hány megszállott, elhivatott alkotó indult el, hogy a bábszínháznak visszaadja a régen elfeledett, szakrális jelentését, és a tradíciók újrafelfedezése és feltámasztása révén olyan művészetté emelje, amely a szent és profán közt húzóódó vékony mezsgyén halad „a teljesség felé”? Vajon látjuk-e a maga teljességében azt az életművet, amelyet Szász Zsolt a hozzá csatlakozó elszánt művészekkel létrehozott? Megrendítően élő bábjai és különleges rendezései mellett tisztában vagyunk-e a nyírbátori Szárnyas Sárkány fesztivál több mint húszéves történetének jelentőségével, amelynek alapítója és művészeti vezetője volt?

Zsolt egyik interjújában úgy határozta meg önmagát, mint „ünnepszerző”, ars poeticáját pedig azzal, hogy „*vissza kellene találnunk a közös, megszentelt szavakhoz*”, mert „*ma az ünnep lebet a megváltó gondolat*”. Egész életét és munkásságát áthatja ez a törekvés. És remélem, ez az életmű-kiállítás is hozzájárul annak felismeréséhez, hogy a magyar bábművészet egyik legkiemelkedőbb alkotójának műveit látjuk.

KOZMA ANDRÁS, dramaturg

ÍGY JÖTTEM...

Online sorozat a Nemzeti fiatal színészeiről

Vidékről a fővárosba – színészi vallomások öt felvonásban. A Bonum TV Youtube-csatornáján tekinthetők meg azok a portréfilmek, amelyek a Rocco és fivérei című Vidnyánszky Attila-rendezés fiatal szereplőinek a színpadig vezető útját mutatják be.

Az öt Parondi fivér édesanyjukkal egy szegény dél-olaszországi faluból költözik a gazdasági csoda éveit élő Milanóba, de a nagyvárosi életmód sosem tapasztalt kihívások, drámai szakítópróba elé állítja a fiúkat. „Attól jó ez az anyag, hogy olyan szereposztást tudtam kialakítani, amelyben a lényegi szereplők mind megélték ezt a történetet: bekerültek valahonnan nagyon messziről, nagyon kis falvakból, egészen más életből ide a nagyvárosba” – mondja Vidnyánszky Attila, a *Rocco és fivérei* című előadás rendezője színpad és valóság különleges kapcsolatáról. Ezt a párhuzamot bontja ki az az online sorozat, amely a Rocco színészeit mutatja be, ahogyan szülőfalujukba vagy -városukba visszatérve beszélnek otthonuk szeretetéről, hivatásuk megtalálásáról, a sokszor gyötrelmes első lépéseikről a színészé válás útján. A Nagy Anikó Mária rendezte portré sorozat lírai vallomások füzére, amelyben a Nemzeti fiatal tehetségei leveszik színpadi maszkjukat és bizalmukba fogadják a nézőt.

Mészáros Martin

Kevés huszonéves fiatalembernek van akkora – és szinte emészthetetlen – élményanyaga, mint a *Rocco és fivérei* című előadásban Cirót alakító Mészáros Martinnak, aki színpadi karakteréhez hasonlóan azon töpreng a róla szóló portréfilmben, van-e egyáltalán visszaút a nagyvárosból gyermekkorának szeretett helyszínére, a Bánságba. A délvidéki Csókán felnőve nemcsak a kisebbségi lét nehézségeit ismerhette meg, de gyerekként tanúja volt a délszláv háborúnak, majd Jugoszlávia és a későbbi Szerbia lassú talpra állásának. Mészáros Martin első színpadi tapasztalatait is ebben a közegben szerezte, a csókai művelődési házban látott több előadást, és lépett fel maga is néptáncosként, versmondóként. Szavaiból sugárzik a szülőföldje iránti szeretet, de az aggodalom is. Egyre többen hagyják el a Vajdaságot a munka és a jobb élet reményében, hogy metropoliszokban próbáljanak szerencsét. Ismerős történet?

Berettyán Sándor és Nándor

Sóos Imre nyomában – akár ez is lehetne az alcíme a balmazújvárosi Berettyán fivérekről szóló epizódnak. Az idősebb testvér, Sándor ugyanis a „gumicsizmás színész” életéről és művészetéről írta a szakdolgozatát, míg Nándornak megadatott, hogy a tragikus sorsú színészlegenda egyik kiemelkedő szerepét maga is eljátszhassa: a Nemzeti Színház *Körhinta* című előadásában Nándor alakítja Bíró Mátét. De a Berettyán testvérek számára Balmazújváros és a Hortobágy több színháztörténeti emlékhelynél: gyermekkoruk világa ez. Ahol egykoron akár Petőfi *Négyökrös szekere* is bandukolhatott, ahol mindig érdemes elcsatangolni egy kis madárlesre, ahol a Keleti-főcsatorna partján pecázás közben könnyebb a szövegtanulás is, ahol ma is szűkszavú pásztorok járnak a pusztát, s ahol egy csapatban játszik a két testvér. Igaz, akkor még nem a színpadon, hanem a focipályán. Színpadra majd csak Debrecenben lépnek, ahol középiskolásként találkoznak későbbi egyetemi osztályfőnökük, mai színházi igazgatójuk ikonikus rendezésével: a *Mesés férfiak szárnyakkal*, a *Halotti pompa* és a *Szarvassá változott fiú* című előadásokkal.

Szabó Sebestyén László

A friss Junior Prima díjas színész valósággal beleszületett a színjátszásba. Édesanyja, Szentgyörgyi Rozi előadóművész társulatában, a Kuckó Művészanya produkcióiban kapott szerepet már gyerekként, hogy aztán felcseperedve a legendás debreceni középiskola, az Ady gimnázium diákjaként lesse, ki megy be, és ki jön ki a szomszédos épületből:

A nagyváros útvesztőjében – jelenet az előadásból

A hivatás évét tartó jezsuita rend felnőttképzési intézete, a Faludi Akadémia gyártásában készült sorozat a *Rocco és fivérei* budapesti premierje óta megtekinthető a Bonum TV katolikus televízió Youtube-csatornáján. Ha mobilkészüléke segítségével leolvassa ezt a QR-kódot, máris megnézheti az egyes részeket.

a Csokonai Színházból. A Szabó Sebestyén Lászlóról szóló portréból kiderül, hosszú és rögös út vezetett odáig, míg maga is beléphetett a művészbéjára. Nehéz színiegyetemi évek, embert próbáló kihívások és maga Budapest.

Barta Ágnes

„Kivágott fa törzsén állni, innen megtörténhet bármi, / a holt gyökér van is, nincs is, / szabadság is, és bilincs is” – idézi fel Szabó T. Anna *Lüktetés* című versének utolsó szakaszát Barta Ágnes. A kivágott fa törzsének képe ugyanis saját életére rímel. Az erdélyi Zilahról nyolcévesen családjával Szolnokra költöző Barta Ágnes a *Rocco és fivérei* előadás Nadijaként is gyökereit keresi, és sokszor csak otthonlanságra talál. Ahogy az Ágnesről szóló portréban a színésznő édesanyja, Barta Nagy Ilona saját szürreális elemekből is építkező képzőművészeti alkotásain keresztül bemutatja, hogyan keveredik képein a zilahi múlt a szolnoki jelennel. Barta Ágnes ezt az élményanyagot beépítette a roccóbeli szerepébe: „Mindenkinek van egy saját fészke a Rocco díszletében, ami vagy nagyon aprólkosan, vagy kevésbé, de be van rendezve, és én azt érzem, hogy nekem nem lehet ilyen fészke. Nadia, ez a csaj hontalan.”

Bordás Roland

Balladai arckép a keleti határ mellől, a beregi tájban megbúvó kicsiny faluból, Hetefejércséből. Bordás Roland beavatja a nézőt gyermekkorának mitológiájába, amely több forrásból táplálkozik. Történeteiből kiérzethető Fekete István *Vuk* című regényének természeti bája, a kelet-magyarországi falu nehéz, küzdelmes életének mindennapjai, az egymásra utalt közösség összetartó ereje és a családi emlékek megrendítő világa. Innen indult rögös színészi útjára egy sikeres versmondóversenyen felbuzdulva Bordás Roland, aki a *Rocco*-ban az ösztönlényként tobzódó Simonét alakítja. A színpadon feketeasztalt dúvadot játszik, akit megrészegített a nagyváros lüktetése, gyermekkor helyszínén viszont hangja megszelídül, és így mutatja be valóság és emlékezés határán egyensúlyozó falubeli emlékeit: a nagyszülői házat, a határt, az erdőket, mezőket és a nagymama egykori tanyáját, amelyet már visszafoglalt a természet.

OLVASNIVALÓ SZÍNHÁZ

Öt évad írásban és képen

Nemzeti Színház,
a nemzet színháza – 2013–2018

Mitől nemzeti a Nemzeti? Mitől több a Nemzeti, mint egy színház a többi között? A gazdagon illusztrált kötet a Vidnyánszky Attila igazgatásával 2013-ban kezdődött új korszak törekvéseit mutatja be. A kötetből megismerhető az a működési struktúra, amely a Nemzeti Színház az elmúlt öt évadja alatt épült és teljesedett ki. Eöri Szabó Zsolt közel 400 fotográfiáján keresztül tárul fel az olvasók előtt a Nemzeti Színház 2013 és 2018 közötti öt évadjának színpadi világa.

Ár: 3900 Ft

Csíksomlyói passió

Egy előadás zárandókútja

A gazdagon illusztrált kötet a Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncgyűttes közös produkciójának 2018. augusztus 18-i, csíksomlyói „hazatéréséről” szól. Az MMA Kiadó gondozásában megjelent munkakönyvben megszólalnak az előadás főbb alkotói, többek között Vidnyánszky Attila, Zsuráfszky Zoltán, Szócs Géza és Berecz András is. A fotókat a Prima Primissima díjas Benkő Imre és a Nemzeti Színház fotográfusa, Eöri Szabó Zsolt készítette.

információ: www.mmakiado.hu

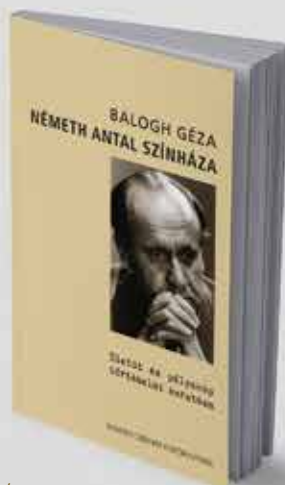
A Nemzeti Színház Kiskönyvtára sorozat kötetei

Eugenio Barba:

Hamu és gyémánt országa

Eugenio Barba, a holstebrói Odin Teatret megalapítója a 60-as évek elején Jerzy Grotowski opolei műhelyében szerzett élményeit idézi föl. Grotowski huszonhat Barbához írt levele két iskolateremtő színházi alkotó útkeresését, mester–tanítvány viszonyát és barátságát dokumentálja.

Ár: 2500 Ft

Balogh Géza:

Németh Antal színháza

Életút és pályakép történelmi keretben: **Németh Antal** (1903–1968) a hazai rendezői színház úttörőjeként 1935-től 1944-ig a Nemzeti Színház igazgató-főrendezője volt. A hitleri és sztálini diktatúra idején meggurcoltatása ellenére megőrizte alkotói függetlenségét.

Ár: 2000 Ft

Milánói leckék

Tadeusz Kantor (1915–1990), a 20. század nagy színházi nyelvújítója. 1986 nyarán olasz színinövendékeknek tartott mesterkurzust, amelynek Kantor által illusztrált szövegét tartalmazza a kötet. Ezt egészítik ki Balogh Géza, Katona Imre, Király Nina és Szász Emese tanulmányai.

Ár: 1969 Ft

BEJELENTKEZTÜNK A SZÍNHÁZI OLIMPIÁRA

Magyarország bejelentkezik a 2023-as Nemzetközi Színházi Olimpia megrendezésére – mondta Vidnyánszky Attila, a Nemzeti Színház igazgatója Szentpéterváron, az idei olimpia záróeseményén. A magyar állam támogatását Fekete Péter, az EMMI kulturális államtitkára erősítette meg. A Színházi Olimpia alapítói, Theodorosz Terzopulosz és Tadashi Suzuki hangsúlyozták: megtisztelő Magyarország ajánlata, mert Budapest és a Nemzeti Színház a MITEM révén olyan tekintélyes fesztiválhelyszín, ahol méltó otthonra találhat a rendezvény 2023-ban. Vidnyánszky Attila kifejtette: páratlan lehetőséget jelentene egy színházi olimpia megrendezése, hiszen az egész világ figyelme Magyarországra irányul majd.

A színházi világ legnagyobb szabású rendezvényét először 1995-ben a görögországi Delphoiban tartották. Azóta olyan világvárosok adtak otthont a sok száz előadást és eseményt nyújtó olimpiának, mint Moszkva, Isztambul vagy Peking, de 2016-ban egy „kisváros”, a lengyelországi Wrocław volt a helyszín.

A 2019-es Színházi Olimpián szeptemberben vendégszerepelt a Rocco és fivérei a Nemzeti Színház

SZARVAS JÓZSEF: PRIMA PRIMISSIMA-JELÖLT

Szarvas József mellett Ascher Tamás rendező és Tóth Ildikó színész kapott jelölést a magyar színház- és filmművészet kategóriában. Az idén 17 éves a Prima Primissima elismerés, amely a magyar tudomány, művészet, kultúra és sport példaértékű teljesítményt nyújtó képviselőit díjazza összesen tíz kategóriában.

Minden kategóriában három jelölt (Prima) közül kerül ki a Prima Primissima díj nyertese, az előbbieket 5-5 millió, a „legkiválóbb” 15 millió forintot vehet át a díj mellé.

A közönség is szavazhat kedvencére október 31. és december 4. között a + 36 70 707 7000 számon a jelölt SMS kódjának beütésével. Szarvas József kódja: sms 5

Az elmúlt években a Nemzeti Színház társulatának tagjaként lettek Prima-díjasok: Blaskó Péter (2017), Bánsági Ildikó (2014), Bodrogi Gyula (2012), Udvaros Dorottya (2004) és Törőcsik Mari (2002).

GYŐRBEN A NEMZETI

A Nemzeti Színház első szpotversenyét a győri Lukács Sándor Mechatronikai és Gépészeti Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium csapata nyerte. A tavaly meghirdetett pályázatban a versenyzőknek a Nemzeti Színház *Az ember tragédiája* című előadásához kellett ötletes szpotot készíteniük.

Fődíjként Nemzeti egy napra kitelepült az iskolába, ahol a diákok találkozhattak a *Tragédia* szereplőivel és rendezőjével. A rendhagyó órák keretében Hobo József Attila-estet tartott, és látható volt a *Bánk bán* osztálytermi verziója, a *Bánk-misszó* is.

TURNÉ ÉS TÉVÉFELVÉTEL

A marosvásárhelyi Spectrum Színházban látható december 14-től öt estén a *Sára asszony*. A Vidnyánszky Attila által rendezett előadás a Nemzeti és a Spectrum közös produkciója, amelyben a két teátrum színészei szerepelnek. A Döbrentei Sarolta által írt dráma sikerrel szerepelt a debreceni Deszka Fesztiválon és a Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválján is, ahol Söptei Andrea kapta a legjobb női főszereplőnek járó díjat. Az Arany János családjáról szóló előadásból decemberben tévéfilm is készül.

AJÁNDÉKKONCERT

Hat gyermekotthon és a tapolcsányi általános iskola kollégiumának fiataljaiból és az őket nevelő felnőttekből áll a Havasi Tibor vezette Lélekzuhany Gospel Kórus. A Nemzeti Színházban december 6-án a kórus ajándékkoncertet ad nagycsaládoknak, gyermekotthonban nevelkedő gyerekeknek, illetve nevelőknek, nevelőszülőknek és határon túli gyerekeknek. A kórus mellett fellép Szolnoki Péter, Pákai Petra, a Benkó Dixieland Band, a Caprice vonósnégyes, valamint Méhes Csaba és a Baross Imre Artistaképző bohóc növendékei. Az esemény védnöke Vásáry Tamás zongoraművész és Vidnyánszky Attila, a Nemzeti Színház igazgatója.

KIÁLLÍTÁS

dec. 30-ig

Az új Nemzeti – 1912

1908-ban véget ért egy korszak: bezárt a Nemzeti Színház 1837-ben emelt épülete, és a társulat a Népszínházban folytatta tevékenységét. 1912-ben pályázatot írtak ki az új Nemzeti Színház épületére. A tervek elkészültek, de jött az első világháború. A Magyar Nemzeti Levéltár és a Nemzeti Színház közös kiállítása – tervek, dokumentumok, fotók.

mikor? hol?

megtekinthető december 30-ig – a Nemzeti Színház 2. emeletén

VIZSGAELŐADÁS

dec. 15.

Tavaszi áldozat

Igor Stravinsky 1913-ban botrányok között bemutatott Tavaszi áldozat című zeneművére készített előadást a Kaposvári Egyetem Színházi Intézete II. éves színész osztálya, amelynek vezetői Kéri Kitty és Uray Péter. A tanulmányaik során a mozgásszínházi rendszert elsajátító fiatalok Uray Péter rendezővel közösen alakították ki a játék koreográfiai anyagát, kompozícióját. A magával ragadó, formabontó előadás erős egységet teremt Stravinsky örökérvényű zenéjével.

mikor? hol?

december 15. – 16 óra • Kaszás Attila Terem | ingyenes előadás

KÖLYÖKNAPOK

dec. 1., 8., 15., 22.

Advent a Nemzetiben

Gyertyagyújtás, kézműves foglalkozás (gyertyaöntés, mézeskalács díszítés és ünnepi díszek készítése), koncertek, előadások – változatos programokkal várja a gyerekeket és a családokat a Nemzeti négy adventi vasárnapon. Fellépnek Korhecz Imola és a Cimbora Együttes, a Kolompós Együttes, Aranyszamár Színház, a Megérkezett! című zenés betlehemi történet koncertjén közreműködnek többek között Heinczinger Mika, Szirtes Edina Mókus, Orosz Mihály, az Acousticure zenekar és a Csillag kórus.

mikor? hol?

december 1., 8., 15., 22. – 10 és 13 óra között több helyszínen

Részletes program: www.nemzetiszinhas.hu és

www.facebook.com/csaladiprogramoknemzetiszinhas/

A műsorok ingyenesek, de regisztrációhoz kötöttek: jegy@nemzetiszinhas.hu

HOBO ÉS JÓZSEF ATTILA

feb. 21.

Tudod, hogy nincs bocsánat

– József Attila műveit úgy olvasom, mint a szent könyveket, és néha, mintha a saját gondolataimat látnám leírva. Az előadással az volt a célom, hogy bevonjam és továbbgondolkodásra készítsem a nézőt – mondja Hobo, aki a 2005-ös bemutató óta bejárta az egész országot és a határon túli magyarok lakta vidékeket is ezzel az esttel, és több mint négyszáz alkalommal tolmácsolta a költő gondolatait.

mikor? hol?

december 19. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

SZARVAS JÓZSEF ESTJE

dec. 27.

Pustol a hó

A hatvanéves Szarvas József egy pillanatra megáll, visszanéz, hogy találkozzon önmagával: a tanyasi kisfiúval, a debreceni henteslegény-nyel és segédszínésszel, a Vígszínház, Kaposvár, a Nemzeti színészével és a viszáki Tündérbert gazdájával... Előadás a Könnyű neked, Szarvas Józsi... című életregény alapján.

mikor? hol?

december 27. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

Olvasson színházat!
www.nemzetiszhaz.hu/magazin

RÁHANGOLÓ ÉS KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

mikor? hol?

RÁHANGOLÓ az előadások előtt

december 15. – **Macskajáték** (18 órától)

december 21. – **A vihar** (18 órától)

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ az előadások után

december 9. – **Woyzeck**

december 12. – **Körhinta**

Nemzeti Színház (a pontos helyszínről érdeklődjön a színházban)

NEMZETI

A magazin megtalálható országsszerte a Lira könyvruházaiiban és boltjaiban.

PIM – ORSZÁGOS SZÍNHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS INTÉZET

VÁLOGATÁS A DECEMBERI PROGRAMOKBÓL

KIÁLLÍTÁS

Hősök tere – Száz éve született Bessenyei Ferenc és Gábor Miklós
Nyitva: szerdtől vasárnapig 14 órától 18 óráig | Belépő: 1200 Ft, diák és nyugdíjas 600 Ft

ADVENTI PROGRAMOK

» **Adventi foglalkozás iskolai csoportok részére** (a karácsonyi ünnepkör, népszokások, adventi kopogtató és mécses készítése)
december 2. és 20. között hétköznapiokon | belépő: 1000 Ft | regisztráció szükséges: szebenyi.agnes@oszm.hu

» **Nyiss kaput, Angyal!** – a Bábakalács Bábszínház betlehemes játéka
december 6. – 15 óra | belépő: 500 Ft

KULISSZÁK MÖGÖTT – ELŐADÁS VETÍTÉSEL VÁRADI HÉDIRŐL

december 10. – 14 óra | belépő: 500 Ft (Hegyvidék-kártyával: 250 Ft)

FILMKLUB

Egy magyar nábob (1966) – a rendező: Várkonyi Zoltán, a főszerepben: Bessenyei Ferenc. A vetítés utáni beszélgetést vezeti: **Czirják Pál**
december 11. – 14 óra | belépő: 1200 Ft (Hegyvidék-kártyával: 800 Ft)

ESTI EXTRA BESSENYEI FERENCCEL

Hatalom és kultúra viszonya a Rákosi- és a Kádár-korban – vendégek: **Imre Zoltán** színháztörténész, **Standeisky Éva** történész
december 11. – 18 óra | belépő: 1000 Ft

A HOLD LOVAGJA (CYRANO-VARIÁCIÓK)

Felolvasószínház szanzonekkel - Végh Péter, Halmos Fatime, Záhonyi Enikő és Darvas Kristóf (zongora) előadásában. Rendezte: Sediánszky Nóra
december 12. – 19 óra | belépő: 1000 Ft

SZABADEGYETEM

Boros Csaba zeneszerző, a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem doktori iskolájának hallgatója **Zene és emlékezet** címmel tart ismeretterjesztő előadást a Székely György Színház tudományi Szabadegyetem keretében.
december 13. – 16 óra | a belépés díjtalan!

VILLASÉTA – BAJOR GIZI EGYKORI OTTHONÁBAN

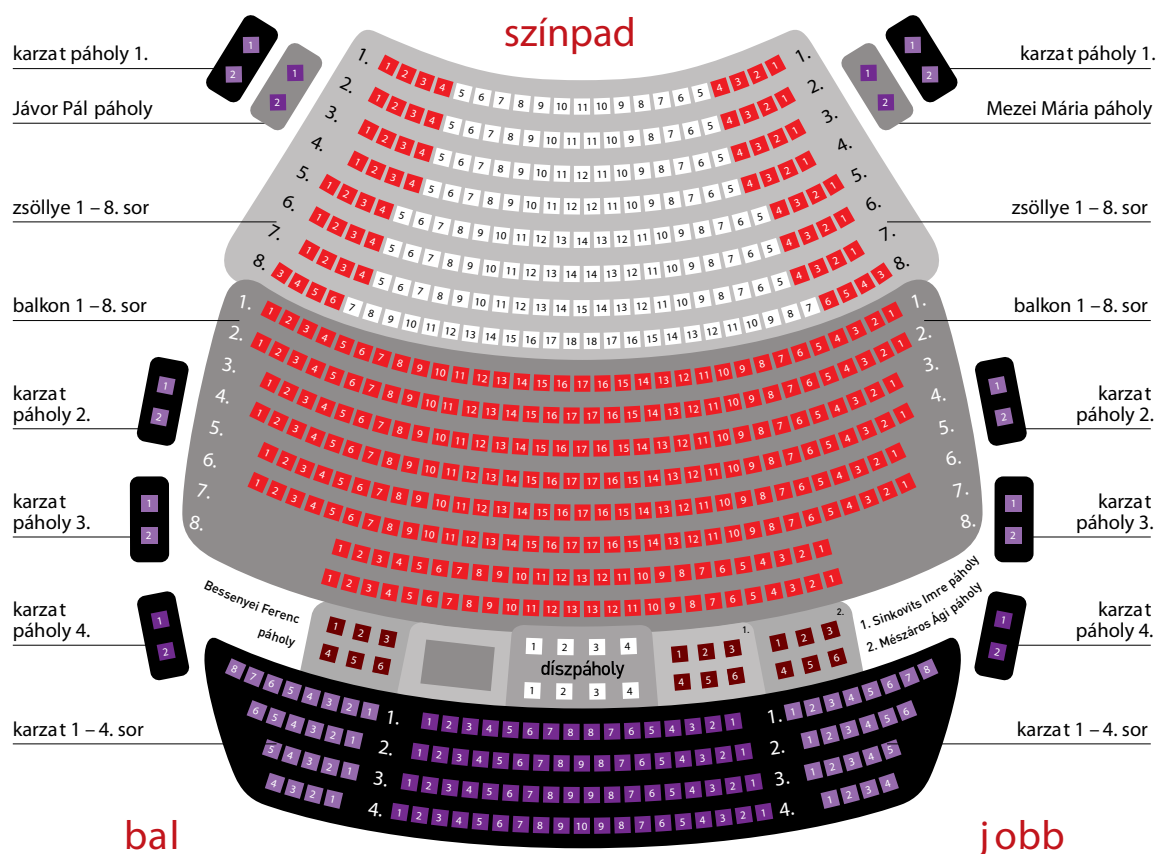
december 14. – 18 óra | belépő: 2000 Ft | regisztráció: szebenyi.agnes@oszm.hu

Bajor Gizi Színészmúzeum
1124 Bp. Stromfeld Aurél 16.

Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet:
1013 Bp. Krisztina krt.57.

bővebb információ: www.oszm.hu // www.facebook.com/oszmibp

JEGYEK, KEDVEZMÉNYEK

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória

2. Árkategória

3. Árkategória

4. Árkategória

JEGYÁRAK:

1. kategória **3800 Ft**

2. kategória **3000 Ft**

3. kategória **2100 Ft**

4. kategória **1800 Ft**

Stúdiószínpadok (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon): **3000 Ft**

ÖT NAP ELŐNY! Aki bérletvásárláskor megadja az e-mail címét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ,** hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

Bővebb jegy- és bérletinformációk

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
telefon: (+36 1) 476 6868

Nyitvatartás:

Hétköznap 10–18 óra között (ebédidő: 13–13.20), hétvégén 14–18 óra között, illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

Andrássy úti jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28.
telefon: (+36 1) 373 0963; 373 0964; 373 0996; 354 1777

Nyitvatartás:

Hétköznapokon 10 és 18 óra között.

Jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

PEDAGÓGUSOKNAK, DIÁKOKNAK!

A csoportos diákjegynél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet. (Vásárláskor a kedvezményre jogosító igazolványt be kell mutatni.)

A **NEMZETI A DIÁKOKÉRT** program ingyenes előadásairól információ a jegy@nemzetisinhaz.hu címen és a jegyirodában kapható.

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diák-igazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

VÁLTSON BÉRLETET A 2019/20-AS ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül!

Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is!

Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat.

Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra **8 900 Ft**

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra **6 900 Ft**

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra **6 000 Ft**

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra **4 500 Ft**

Választható előadások listája

NAGYSZÍNPAD:

ROCCO ÉS FIVÉREI – A Rocco és fivérei című film forgatókönyve alapján • Molière: **TARTUFFE** • William Shakespeare: **A VIHAR** • **TIZENHÁROM ALMAFA** – Trianoni utótörténet Wass Albert szövegei, valamint korabeli dokumentumszövegek alapján • Madách Imre: **AZ EMBER TRAGÉDIÁJA** • Anton Csehov: **MEGGYESKERT** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Szarka Tamás: **ÉDEN FÖLDÖN** • **FEKETE ÉG** – Molnár Ferenc: **A FEHÉR FELHŐ** • **ISTEN OSTORA** – Bánffy Miklós A nagyúr című műve alapján • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádaszy László – Zs. Vincze Zsuzsa: **KÖRHINTA** • William Shakespeare: **SZENTIVÁNÉJI ÁLOM** • Szilágyi Andor: **TÓTH ILONKA** • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

STÚDIÓSÍNPADOK

(Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon, rendhagyó nézőtér a Nagyszínpadon)

Euripidész: **MÉDEIA** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Berettyán Nándor: **A SÚGÓ** • Gabriel García Marquez: **EGY ELŐRE BEJELENTETT GYILKOSSÁG KRÓNIKÁJA** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Robert Bolt: **EGY EMBER AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁGNAK** • Arthur Miller: **AZ ÜGYNÖK HALÁLA** • Katona József: **BÁNK BÁN** • Ivan Viripajev: **ÁLOMGYÁR** • Szergej Medvedyev: **FODRÁSZNŐ** • Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** • Szénási Miklós – Oleg Zsukovszkij – Lénárd Ödön: **MESÉS FÉRFIAK SZÁRNYAKKAL** • Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** • William Shakespeare: **OTHELLO** • Iván Viripajev: **RÉSZEGEK** • Anton Csehov: **HÁROM NŐVÉR** • Örkény István: **TÓTÉK** • Szigligeti Ede: **LILIOMFI** • Döbrentei Sarolta: **SÁRA ASSZONY** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Long – Singer – Borgeson: **SÖR** (Shakespeare Összes Rövidítve), angolul • Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA** • Weöres Sándor: **PSYCHÉ** • Földes László Hobo: **A GULAG VIRÁGAI** • Bertolt Brecht: **GALILEI ÉLETE** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • **FEDÁK SÁRI** • Szarvas József – Bérczes László: **PUSTOL A HÓ** • Rejtő Jenő: **SZÁJON LÖTT TIGRIS** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

» A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendégelőadásokra.

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek, és legkésőbb 2020.április 30-ig válthatók be.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le jegyeiket az Andrássy úti jegyirodában vagy a Nemzeti Színház pénztárában. A bérletes jegyek online is kiválthatók.

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

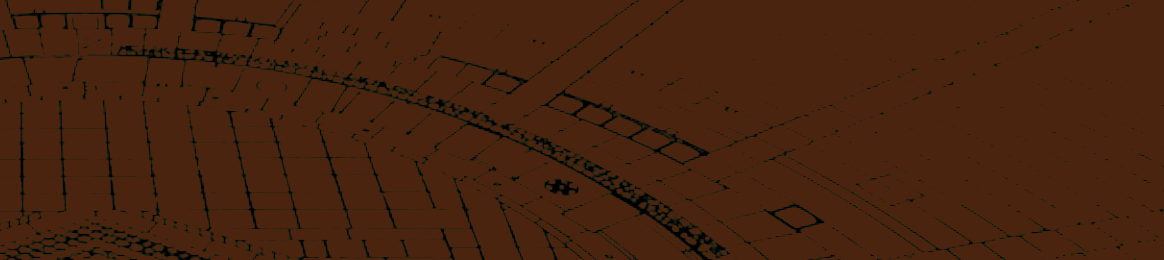

HAVI MŰSOR

DECEMBER

Nagyszínpad	25	H	19:00
Nagyszínpad	26	K	18:00
Gobbi Hilda Színpad	26	K	19:00
Kaszás Attila Terem	26	K	11:00
Nagyszínpad	27	Sze	14:00
Gobbi Hilda Színpad	27	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	27	Sze	19:30
Nagyszínpad	28	Cs	19:00
Nagyszínpad	30	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	30	Szo	19:00
Bajor Gizi Szalon	30	Szo	19:30
Nagyszínpad	1	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	1	V	19:00
Nagyszínpad	2	H	11:00
Gobbi Hilda Színpad	2	H	19:00
Kaszás Attila Terem	2	H	19:30
Kaszás Attila Terem	3	K	19:30
Nagyszínpad	4	Sze	15:00
Gobbi Hilda Színpad	6	P	19:00
Kaszás Attila Terem	7	Szo	19:30
Kaszás Attila Terem	8	V	19:30
Kaszás Attila Terem	9	H	19:30
Nagyszínpad	11	Sze	19:00
Nagyszínpad	12	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	14	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	15	v	19:00
Gobbi Hilda Színpad	18	Sze	19:00

Szentivánéji álom I William Shakespeare
Az ember tragédiája I Madách Imre
Macbeth I William Shakespeare a Deutsche Bühne Ungarn vendégjátéka
Robinson & Crusoe I Nino D’Introna – Giacomo Ravicchio a Deutsche Bühne Ungarn vendégjátéka
Az ember tragédiája I Madách Imre
Fodrásznő I Szergej Medvegyev
Tudod, hogy nincs bocsánat I Földes László Hobo
Csíkсомlyói passió
Körhinta I Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsanna
Caligula helytartója I Székely János
Szájon lőtt tigris – Rejtő Jenő-est I Olt Tamás önálló estje
DECEMBER
János vitéz I Petőfi Sándor
Házasság Palermóban I Carlo Goldoni
János vitéz I Petőfi Sándor
Házasság Palermóban I Carlo Goldoni
Magda, A Szabó I (Minden bizonytalan, csak szerelmünk bizonyos) az Alle Mangement vendégjátéka
Síp és lant – Tisztelet Arisztotelésznek I Berecz András önálló estje
Csongor és Tünde I Vörösmarty Mihály
Caligula helytartója I Székely János
Woyzeck I Georg Büchner
Woyzeck I Georg Büchner
Woyzeck I Georg Büchner utána közönségtalálkozó
Körhinta I Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsanna
Körhinta I Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsanna utána közönségtalálkozó
Macskajáték I Örkény István PREMIER
Macskajáték I Örkény István
Macskajáték I Örkény István ráhangoló 18 órától

Kaszás Attila Terem	19	Cs	19:30
Nagyszínpad	20	P	18:00
Nagyszínpad	21	Szo	19:00
Nagyszínpad	22	V	15:00
Nagyszínpad	27	P	19:00
Bajor Gizi Szalon	27	P	19:30
Nagyszínpad	28	Szo	15:00
Gobbi Hilda Színpad	28	Szo	19:00
Nagyszínpad	29	V	18:00
Gobbi Hilda Színpad	29	V	19:00
Nagyszínpad	30	H	18:00

Tudod, hogy nincs bocsánat I Földes László Hobo

A vihar I William Shakespeare | **PREMIER**

A vihar I William Shakespeare | **ráhangoló** 18 órától

A vihar I William Shakespeare

Tartuffe I Molière

Pustol a hó I Szarvas József – Bérczes László | Szarvas József önálló estje

János vitéz I Petőfi Sándor

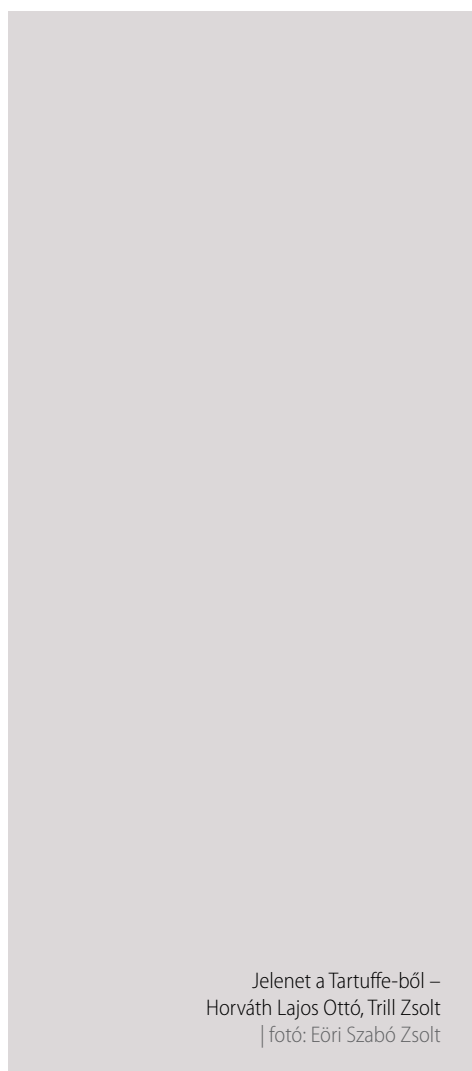
Részegek I Ivan Viripajev

Egri csillagok I Gárdonyi Géza

Fodrásznő I Szergej Medvegjev

Egri csillagok I Gárdonyi Géza

A Tudod, hogy nincs bocsánat, az Egri csillagok 12; Az ember tragédiája, a Fodrásznő 14;
a Woyzeck, a Tartuffe, a Részegek, a Szentivánéji álom 16 éven felülieknek ajánlott!

Jelenet a Tartuffe-ből –
Horváth Lajos Ottó, Trill Zsolt
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

SZCENÁRIUM

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata –
2019. november, VII. évfolyam, 8. szám

FÓKUSZBAN A NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI OLIMPIA

Idén először egyszerre két kontinensen, Japánban és Oroszországban rendezték meg a Theodoros Tersopoulos és Tadashi Suzuki által 1993-ban alapított Nemzetközi Színházi Olimpiát. Mostani lapszámunkban a Tadashi Suzukival, a Toga Art Park színházi központ létrehozójával és Valerij Fokinnal, az idei olimpia művészeti vezetőjével készült interjút közöljük. Mindketten annak a hitüknek adnak hangot, hogy az olimpiák révén a 21. században is van remény a valódi globális kommunikációra. Ugyanezt az igényt fogalmazza meg több tanulmány is: Pászt Patrícia kortárs lengyel drámáról szóló írása; Lestyán Attila tudósítása öthónapos japán színházi tanulmányútról; Rachel Joseph és Kyle Gillette reflexiója Vidnyánszky Attila Fara in Sabinában bemutatott Három nővér-rendezéséről, valamint Szász Zsolt esszéje, melyben az idén általa látott nemzetközi fesztiválokról számol be.

„Míg a 19. században mi, oroszok, még Dosztojevszkij is, azt mondtuk, hogy nekünk a Nyugat felé kell törekednünk, mert minden kritikánk mellett Európa az Európa, tanulnunk kell tőle, példát kell vennünk róla, ma már ezt nem tudnám így kijelenteni. Persze, mondhatnám, hogy vannak ott érdekes színházak, izgalmas előadások, jó filmek, ez így van. De összességében úgy érzem, Európa degradálódik, mert önként lemond mindarról, amit évszázadok, évezredek során létrehozott. Méghozzá anélkül, hogy tudatosulna benne, teljesen új életformát, új erkölcsi szabályokat, újfajta kommunikációs formákat erőltet saját magára, és ezzel együtt gyakorlatilag felszámolja, amit eddig megteremtett.” (Valerij Fokin)

„Ahhoz képest, hogy régen az embereknek mindent a helyszínen kellett meg tapasztalniuk, ezért kifejlődött bennük a másokkal való az együttéléshez szükséges bölcsesség, a körülöttünk lévő modern világ (...) lehetővé teszi, hogy ismereteket szerezzünk anélkül, hogy »jelen lennénk«. Ezt a változást a »nem állati« energiák (elektromosság, kőolaj, nukleáris energia stb.) széleskörű kiaknázása hozta magával, amelyek egyre gyorsabb és kényelmesebb kapcsolattartást ígérnek. Ez oda vezethet, hogy az emberi testben elraktározódott »állati« energiában rejlő gazdag potenciál meggyengül vagy feledésbe merül. Holott az emberi kultúrának épp az »állati« energia kifinomult felhasználásának köszönhetően virágoztak és hoztak gyümölcsöt.” (Tadashi Suzuki)

„Ahogy kezdtem megérteni a japán gondolkodásmódot, úgy nyertek fokozatosan értelmet az előadásaikban látott különböző furcsaságok, és leginkább a drámaiság hiánya. De rá kellett jönnöm, hogy más drámákhoz szoktak az én érzékszerveim, melyek Székelyföldön csiszolódtak, s azt várják el, hogy ha két ember nem ért egyet, vagy veszekszik egyet, s másnap kibékül, vagy – ahogy a családi legendárium

A tartalomból

Nagy-Magyarország színházi fellegrárai Trianon előtt és után (3. rész: Vajdaság és Kárpátalja) – **Balogh Géza** írása • „A közönség igazi emberi találkozásokra vágyik” – **Valerij Fokin** • „Szükség van egy közös kiindulási alaphoz” – **Tadashi Suzuki** • „Az az érzésem, hogy a katasztrófa megtörtént” – **Rachel Joseph** és **Kyle Gillette** a Három nővérről • „Pista, nem mozog ebben valami?” – Örkény Macskajátéka a Nemzetiben – interjú **Szász Jánossal** • „Lehet-e élő színház a létrehozni, ha nincs színészképzés?” – **Lestyán Attila** írása • Nemzedékváltás a kortárs lengyel drámairodalomban – **Pászt Patrícia** tanulmánya • Plein air klasszikusok – **Szász Zsolt** élménybeszámolója

tanításai szövegezték »ez előttről«, a régi, falusi életéről – rögtön előkerülnek a bicskák, s szúrnak. Nos, saját tapasztalataim szerint Japánban, ha egy ártatlan beszélgetésben nem értesz egyet a másikkal – az felér egy késszúrással.” (Lestyán Attila)

„[Lengyelországban] a rendszerváltozással megszűnt a politikai-társadalmi közeg, amely irodalmi szempontból »megfelelő« terepet, »drámai szituációt« és »inspirációt« biztosított a művészek számára. Korábban megszokott volt, hogy az alkotók többsége a cenzúra elkerülése végett a metaforikus formanyelvet választotta, s ez az »összekacsintás« közösséget teremtett író és olvasó között. A pluralizmus megjelenésével eltűnt a közös ellenségkép, megosztottá vált a színházi szakma s a közönség is. Az egykor nagycsaládként funkcionáló színházi műhelyek vagy széthullottak vagy átstrukturálódtak, csak némely fontosabb színházi központ tudott ugyanolyan formában fennmaradni, mint a rendszerváltozás előtt.” (Pászt Patrícia)

„A Vidnyánszky Attila által rendezett [Három nővér] előadásban (...) a szereplők soha sem a jelenben, a MOST-ban vannak. A múltban élnek, vagy valamilyen jövőbeni esemény után vágyakoznak. Nagyon érdekel ez a megközelítés, hogy az idő miként szökik meg előlük újra és újra (...) ahogy minduntalan fizikailag is megragadják, aztán elengedik, újra és újra elvesztik egymást, mintha az élet csúszna ki a kezeik közül.” (Rachel Joseph – Kyle Gillette)

Tájékoztató a szcenárium-lapszámokhoz való hozzájárulásról:

+36 1 476 68 76

a szcenárium a neten:

www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

ERKEL

SZÍNHÁZ
THEATRE

*Georg Friedrich Händel
Wolfgang Amadeus Mozart*

Messiás

Messiah (Der Messias)

Szenikus oratórium három részben, magyar nyelven,
magyar és angol felirattal

Zenét át dolgozta **WOLFGANG AMADEUS MOZART**

Az eredeti, angol nyelvű librettót a Biblia szövegeiből összeállította
CHARLES JENNENS

A librettó német fordítását készítette **CHRISTOPH DANIEL EBELING,**
FRIEDRICH GOTTLIEB KLOPSTOCK

Magyar szöveg **NÁDASDY ÁDÁM**

Díszlettervező **ZÖLDY Z GERGELY**

Jelmeztervező **SZELEI MÓNICA**

Koreográfus **VEKEI MARIANNA**

Karigazgató **CSIKI GÁBOR**

Karmester **KESSELYÁK GERGELY**

Rendező **ANGER FERENC**

Bemutató **2019. DECEMBER 21., ERKEL SZÍNHÁZ**

További előadások 2019. december 23., 25., 28., 2020. május 17., 20., Erkel Színház

OPERA
MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Médiapartner **PAPAGENO**

OPERA.HU | FACEBOOK.COM/OPERAHAZ

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Jelenet a Tartuffe című előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER: Örkény: **Macskajáték** I Shakespeare: **A vihar**

TOVÁBBI ELŐADÁSOK: Shakespeare: **Szentivánéji álom** I Madách: **Az ember tragédiája** I

Csíkssomlyói passió I Olt Tamás önálló estje: **Szájon lőtt tigris** I Petőfi: **János vitéz** I

Goldoni: **Házasság Palermóban** I Berecz András önálló estje: **Síp és lant** I Vörösmarty: **Csongor és Tünde** I

Székely: **Caligula helytartója** I Büchner: **Woyzeck** I Sarkadi – Fábri – Nádasy – Zs. Vincze: **Körhinta** I

Hobo: **Tudod, hogy nincs bocsánat** I Szarvas – Bérczes: **Pustol a hó** I Viripajev: **Részegek** I

Gárdonyi: **Egri csillagok** I Medvegyev: **Fodrásznő**